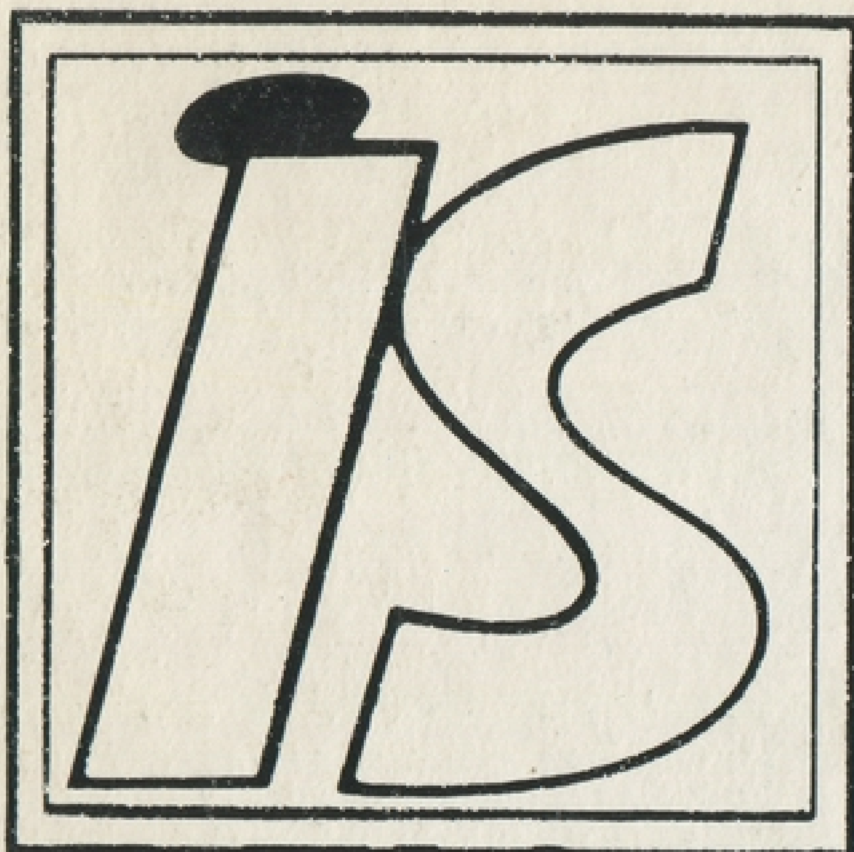
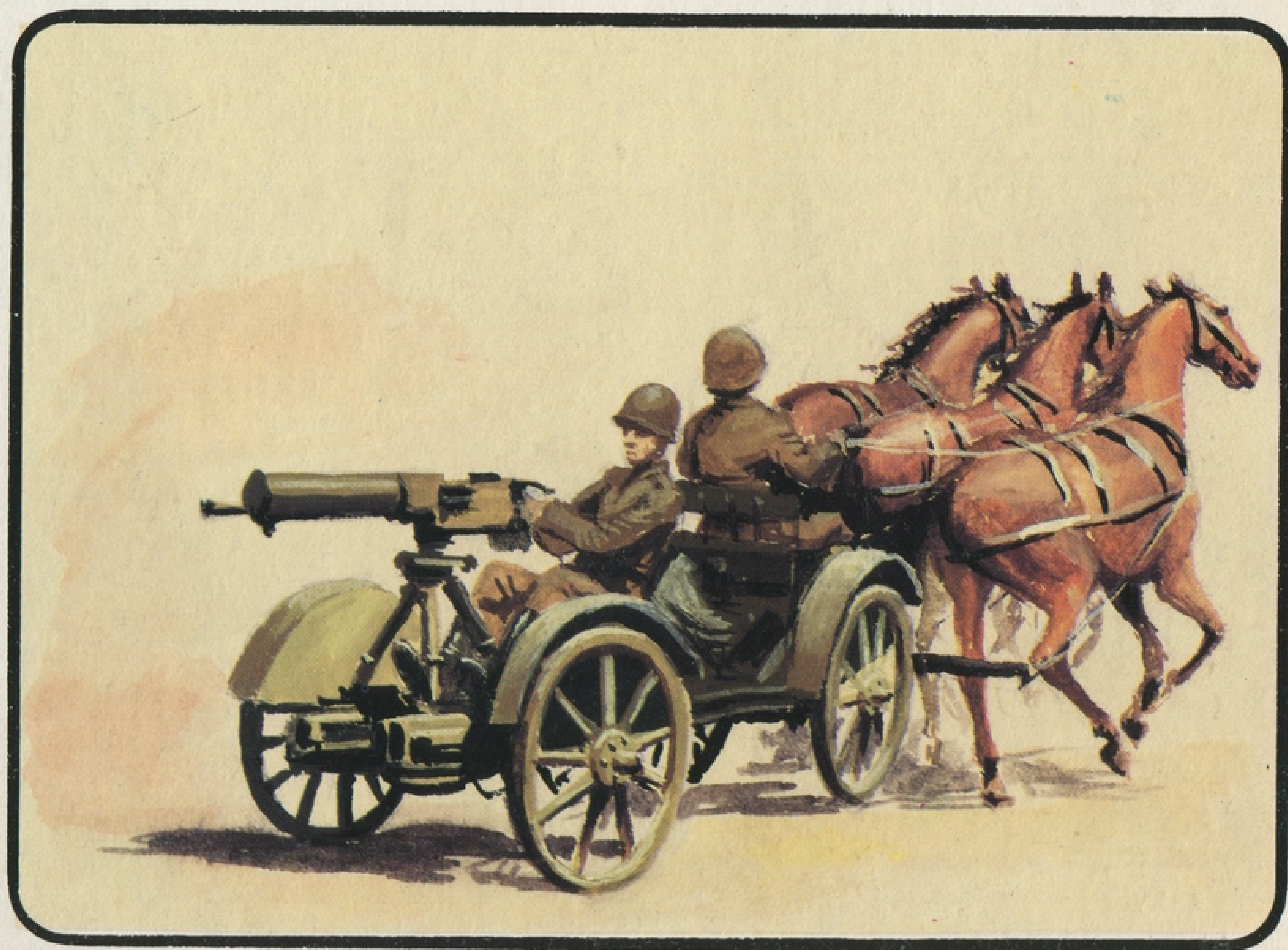

DRUGA WOJNA ŚWIATOWA CZ. I 1939 – 42

Wszystko, co ciekawe
w Ilustracjach Samoprzylepnych,
do kolekcjonowania
w specjalnie
opracowanych zeszytach.

* PODBÓJ GŁĘBIN
* DRUGA WOJNA ŚWIATOWA /w trzech zeszytach/
* PTAKI EGZOTYCZNE
* POLSKIE SAMOCHODY OSOBOWE
* STYLE W ARCHITEKTURZE
* MOTYLE W POLSKIM KRAJOBRAZIE
* HISTORIA STATKÓW I OKRĘTÓW

INNE W PRZYGOTOWANIU

KAW KRAJOWA AGENCJA WYDAWNICZA

ALBUM DLA KOLEKCJONERÓW

Autor:
Stanislaw Komornicki
Ilustracje Samoprzylepne:
Ryszard Morawski
Opracowanie graficzne:
Adam Jońca
Redaktor merytoryczny:
Helena Urlaub
Redaktor techniczny:
Cezary Duda

Skład:
RSW »PKR« Zakłądy Wklęsłodrukowe
Warszawa, ul. Okopowa
Druk i oprawa:
»DECJE NOVINE« Gornji Milanovac
Nakład: 120.000 egz.
ISBN 83-03-00317-8

Polska była pierwszym krajem, który przeciwstawił się agresji hitlerowskiej siłami całego narodu. Dnia 1 września 1939 r. Niemcy hitlerowskie w ramach operacji o kryptonimie „Fall Weis" bez wypowiedzenia wojny napadły na Polskę. Rozpoczęła się II wojna światowa.

3 września 1939 r. wojnę Niemcom wypowiedziały Anglia i Francja, w rzeczywistości jednak Polska walczyła w osamotnieniu z przeważającymi siłami niemieckimi, gdyż sojusznicy nie prowadzili w tym czasie działań bojowych. Mimo niekorzystnego położenia geopolitycznego, oskrzydlenia Polski z północy i południa oraz ogromnej przewagi nieprzyjaciela w ludziach i sprzęcie Polska stawiała zacięty opór, czego dowodem są liczne bitwy. Najważniejszymi z nich były: obrona Westerplatte, Warszawy, Modlina, Helu, bitwa w Borach Tucholskich i nad Bzurą, oraz ostatnia bitwa (2–5 października) – pod Kockiem.

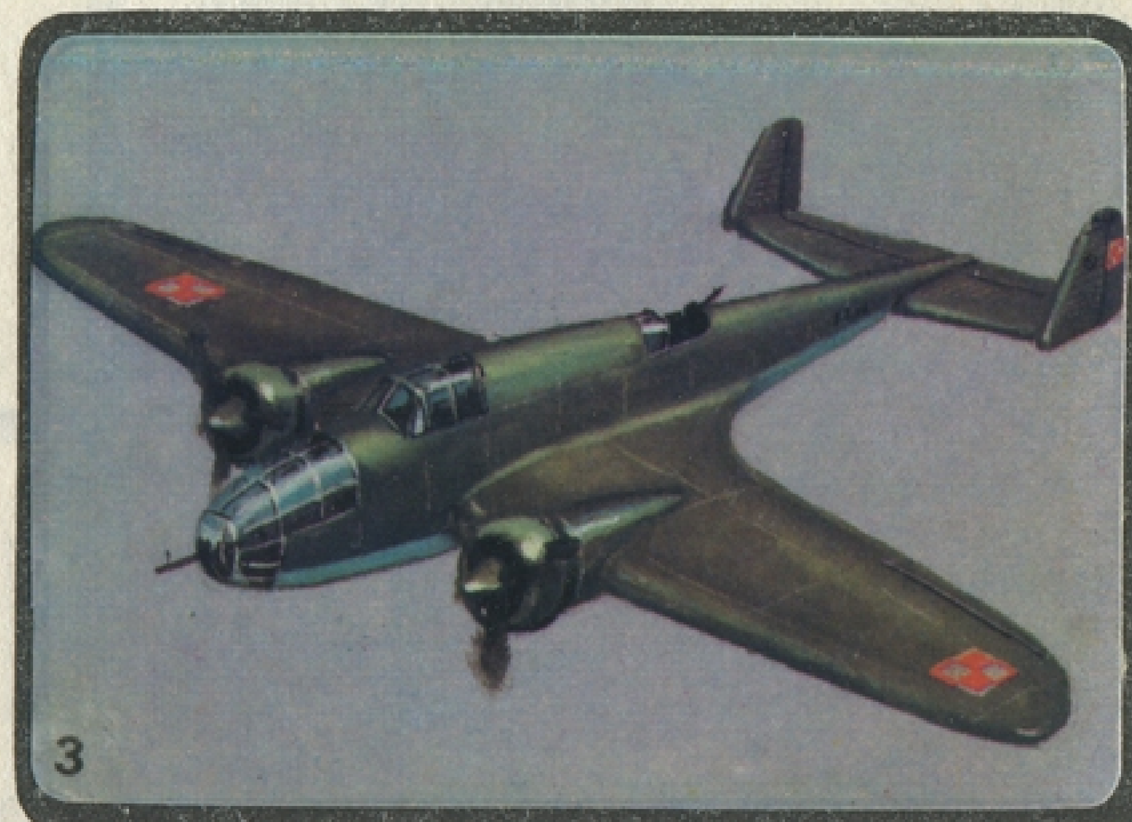
Podczas kampanii w Polsce Niemcy stracili ok. 45 tys. ludzi, ok. 1 tysiąca czołgów i samochodów pancernych, ok. 400 dział i moździerzy, oraz ok. 700 samolotów. Straty własne w zabitych i rannych wyniosły ok. 200 tys. żołnierzy, 400–420 tys. wziętych do niewoli. W wyniku klęski Polska straciła niepodległość, ale nie oznaczało to złożenia broni przez naród polski, który natychmiast przystąpił do odbudowy sił zbrojnych w ruchu oporu oraz tworzenia wojsk polskich na terytoriach państw sprzymierzonych.

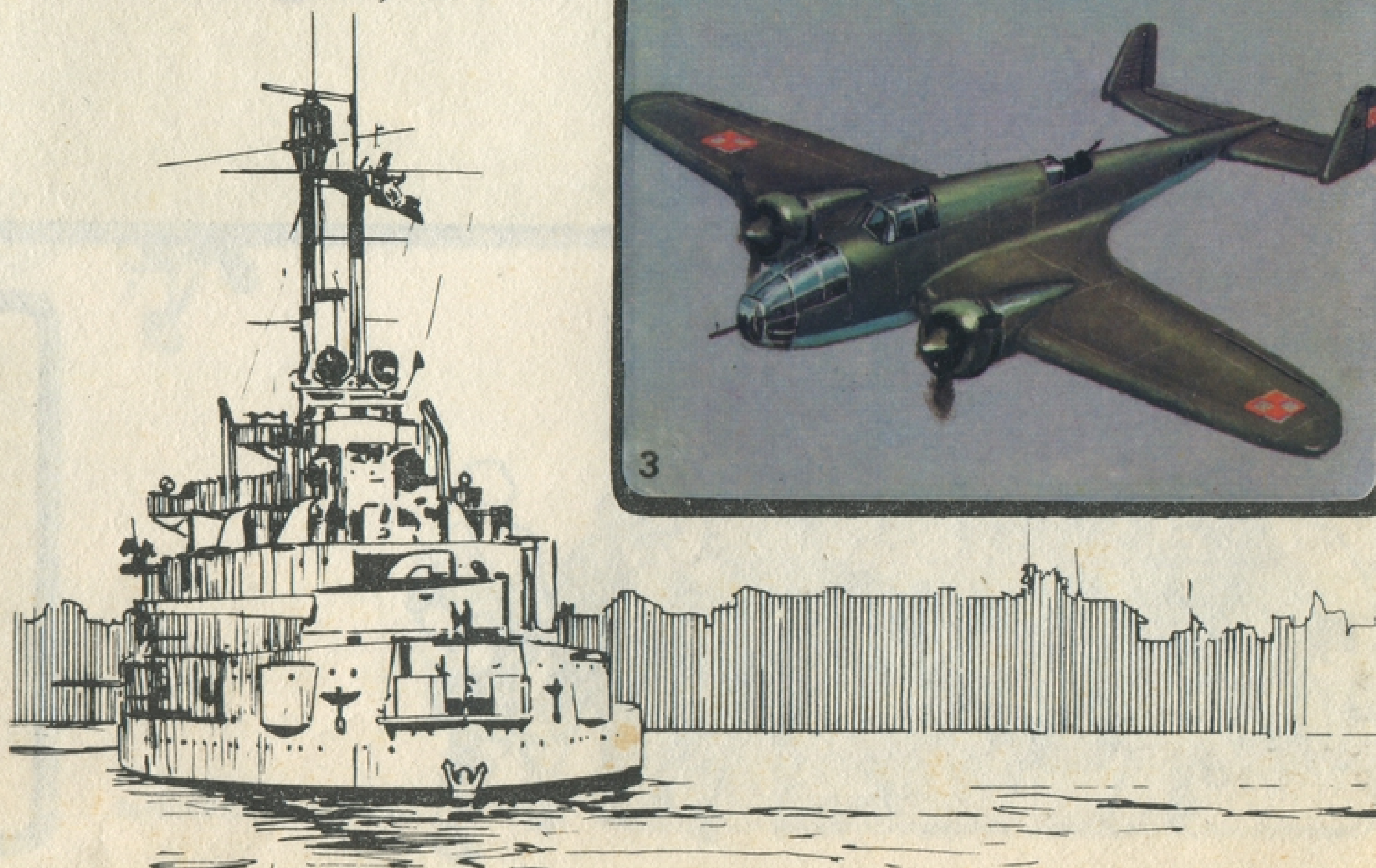
Piechur polski

Piechur niemiecki

Polski samolot bombowy *PZL-37 Łoś*

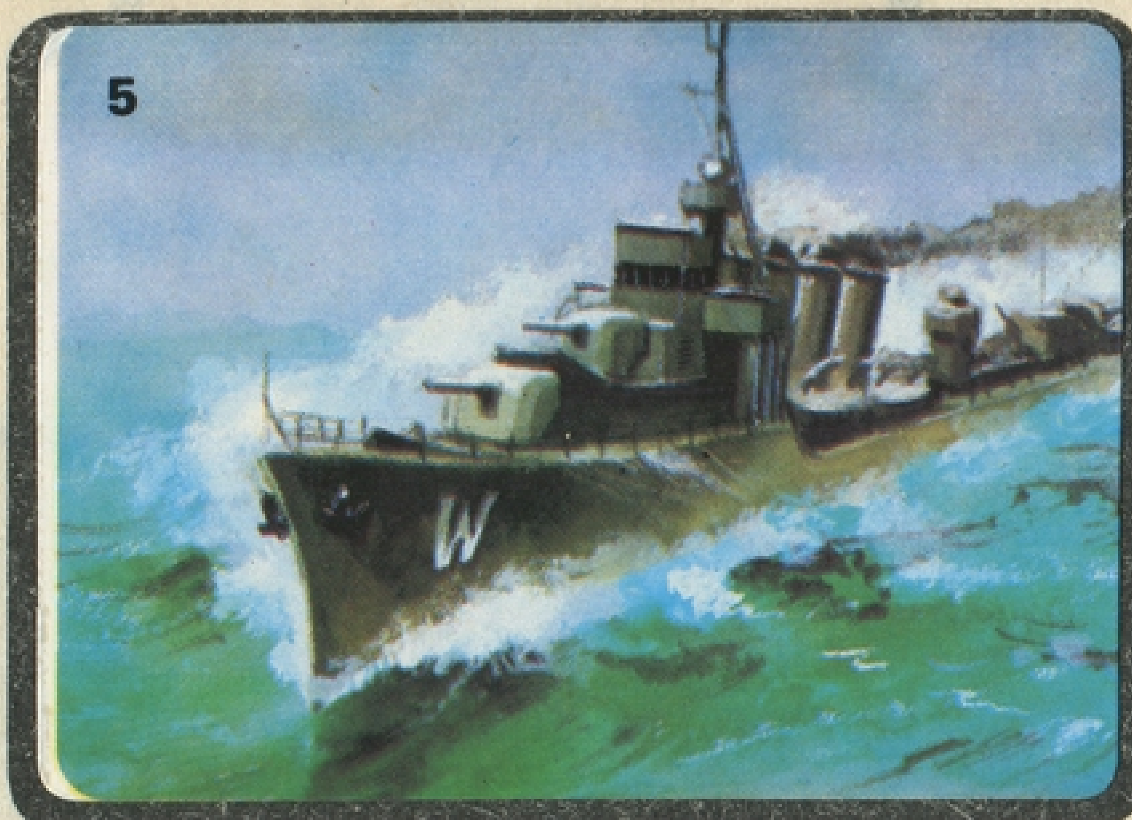

OBRONA WYBRZEŻA

Marynarz polski

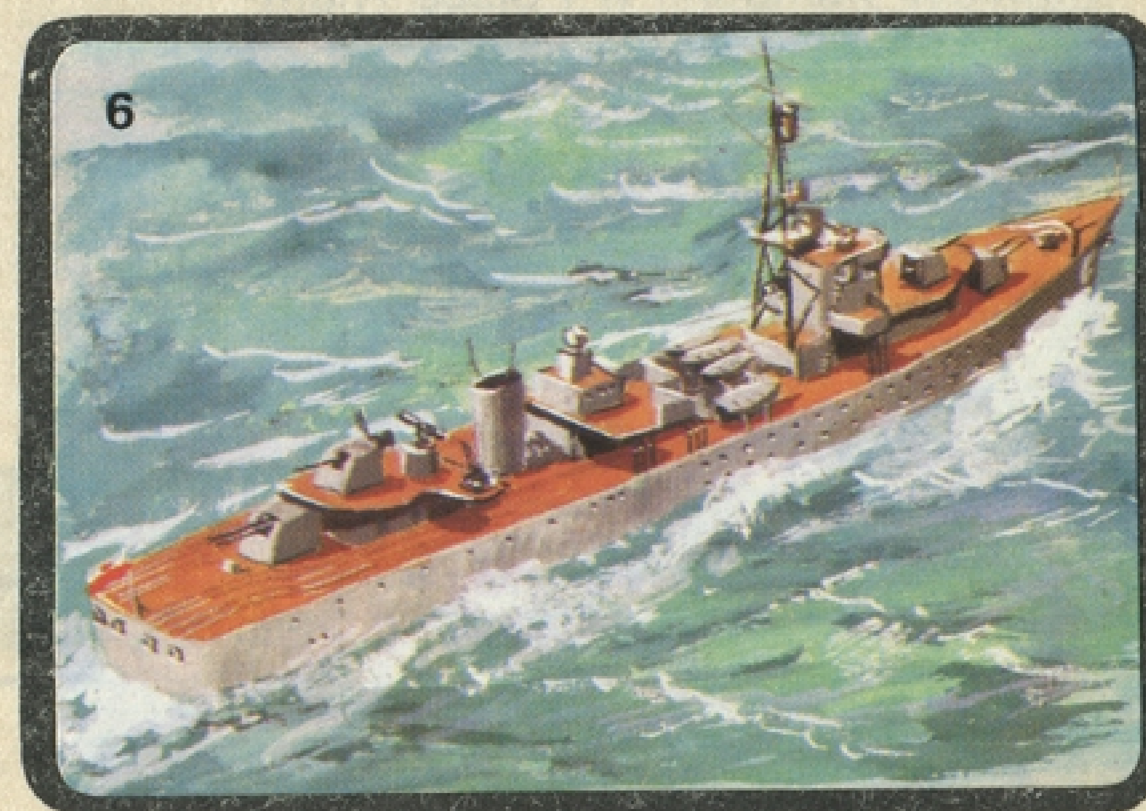
Jednym z pretekstów agresji hitlerowskiej na Polskę było żądanie budowy eksterytorialnej autostrady przez Pomorze do Prus Wschodnich, utworzenie tzw. korytarza pomorskiego. Broniąca tego terenu armia „Pomorze" została częściowo zniszczona, a do Warszawy przebiły się już tylko nieliczne oddziały. Część okrętów Marynarki Wojennej przed wybuchem wojny otrzymała zadanie odejścia do Anglii, reszta oraz jednostki Lądowej Obrony Wybrzeża mężnie odpierały ataki wroga na Wybrzeże w warunkach całkowitego odcięcia. Do 7 września walczyła załoga Westerplatte pod dowództwem mjra Henryka Sucharskiego. 14 września padła Gdynia, obroną której kierował płk Dąbek. 2 października skapitulowała załoga Helu (RU) pod dowództwem kontradmirała Unruga. Ocalałe okręty przedarły się do Anglii, bądź udały się do Szwecji, gdzie zostały internowane.

ORP „Wicher"

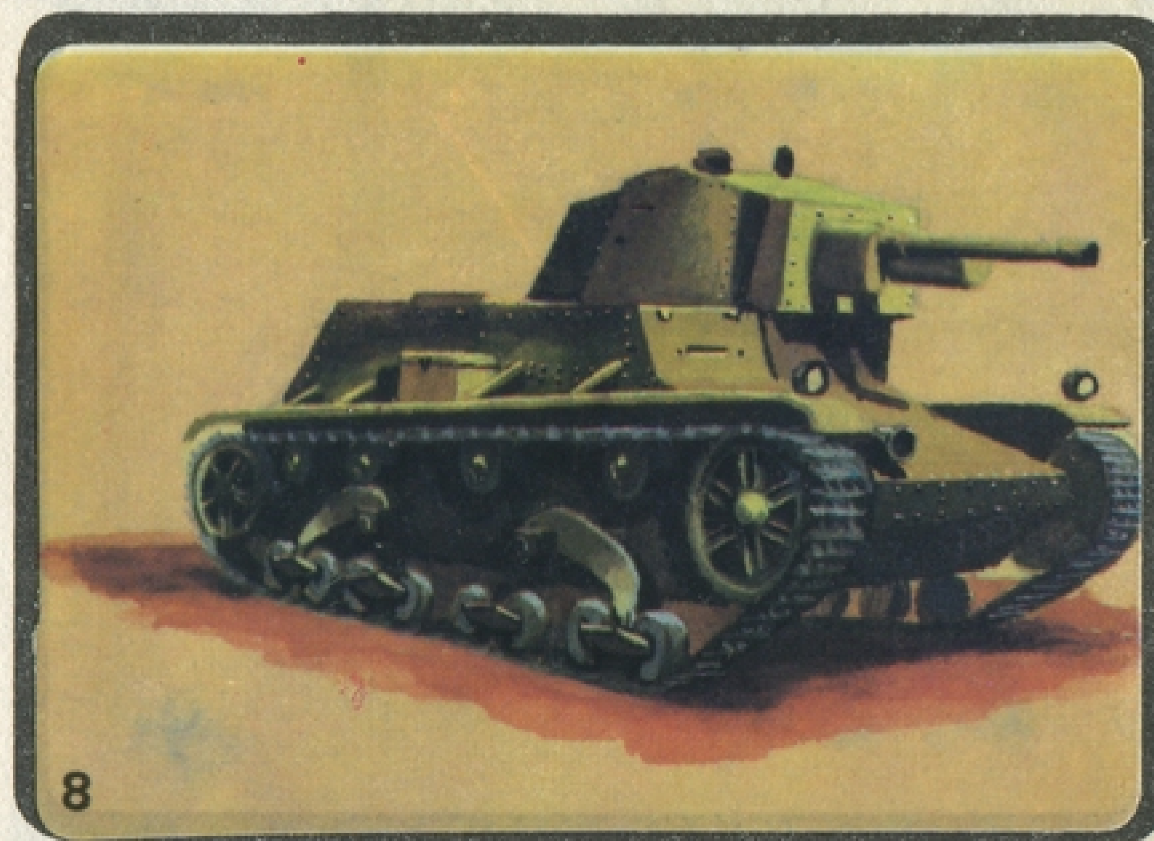

ORP „Gryf"

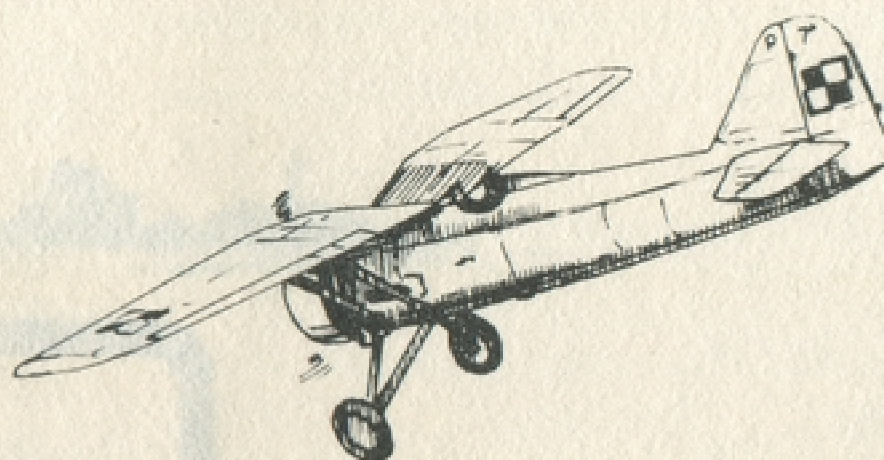
Warszawa już od pierwszych dni wojny stała się głównym celem bombardowań. Przez pierwsze 6 dni wojny naloty te skutecznie odpierała brygada pościgowa, startując z lotnisk w Zielonce i Poniatowie. Przerwanie frontu polskiego pod Częstochową i uderzenie wojsk pancernych nieprzyjaciela w kierunku stolicy stworzyło bezpośrednie zagrożenie. Powołano dowództwo obrony Warszawy i rozpoczęto budowę umocnień. Wycofujące się w kierunku miasta wojska zwiększyły jego garnizon. Utworzono robotnicze bataliony obrony Warszawy. Pierwsze natarcie niemieckie garnizon polski odparł 8 i 9 września. Obrona stolicy, która trwała do 28 września, przeszła do historii jako symbol woli walki całego społeczeństwa. Warszawa poniosła dotkliwe straty w ludziach i wartościach materialnych. Bohaterski prezydent m.st. Warszawy i jej cywilny komisarz Stefan Starzyński został aresztowany przez okupanta 7 października i stracony. Twierdza Modlin broniła się od 10 do 29 września 1939 r. Początkowo jej garnizon tworzyła grupa wydzielona armii „Modlin". 13 września załogę twierdzy wzmocniły oddziały armii „Łódź", a dowódcą obrony został gen. Wiktor Thommée. Od 18 września, po bitwie nad Bzurą, siły niemieckie, otaczające twierdzę, wzrosły. Niemcy nasilili ataki przy użyciu piechoty, wojsk inżynieryjnych, artylerii i lotnictwa. Po przerwaniu walk w Warszawie gen. Thommée uznał, że dalszy opór jest bezcelowy, tym bardziej że brakowało żywności, wody, amunicji i medykamentów.

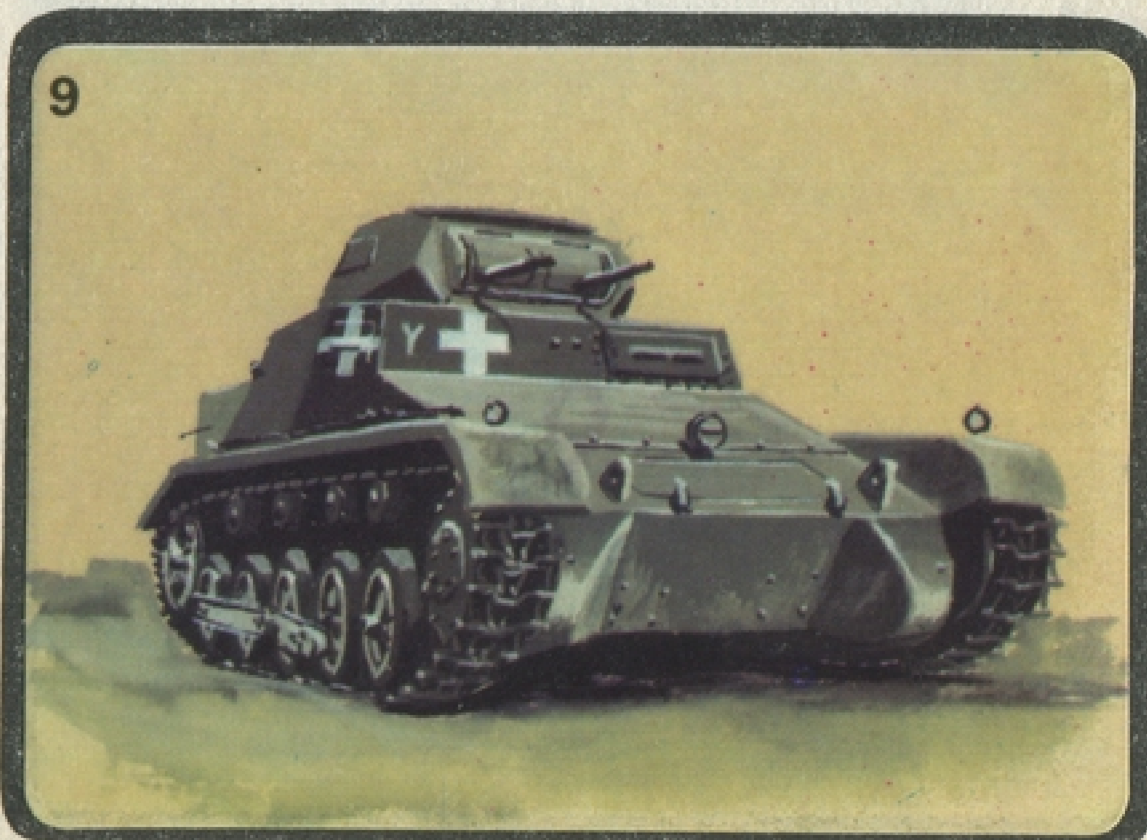
Czołg lekki *7TP*

Ułan polski

Niemiecki czołg lekki *Pz.Kpfw.I*

HUBALCZYCY

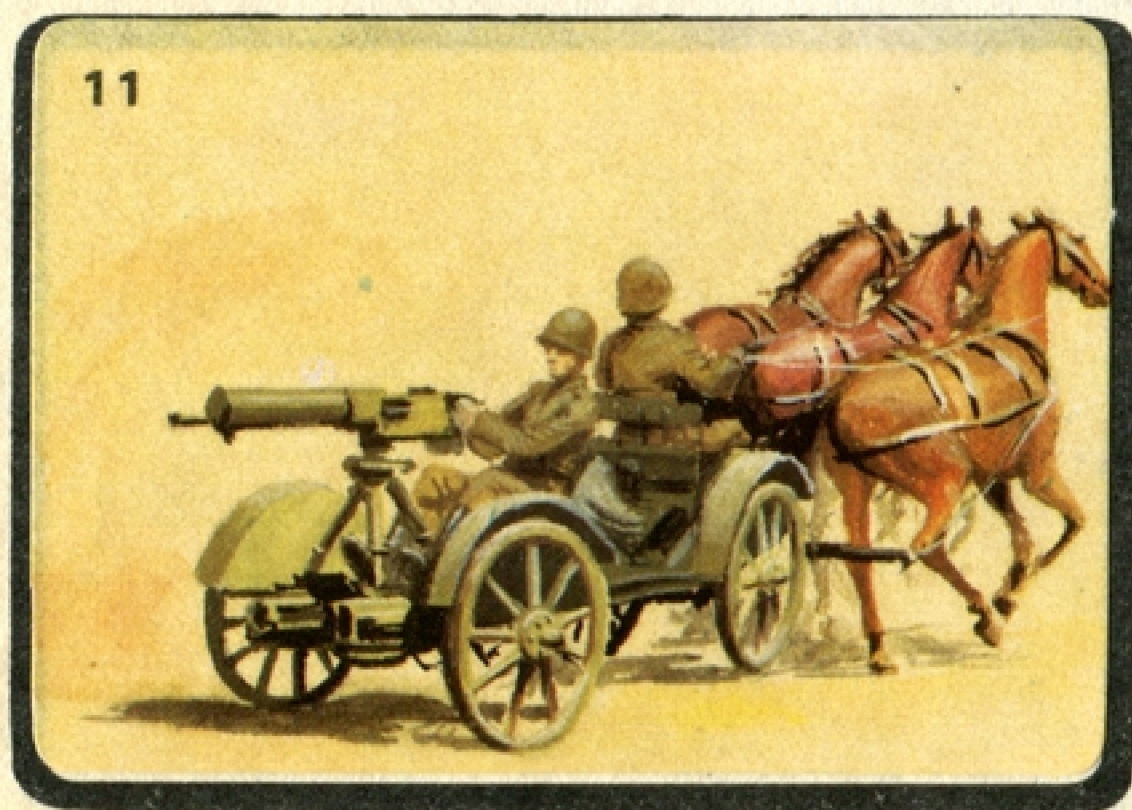

Hubalczyk

W październiku 1939 r., po zakończeniu regularnych działań bojowych w Polsce, major Henryk Dobrzański – ps. „Hubal" – sformował ochotniczy „Oddział wydzielony kawalerii wojsk polskich". Był to jeden z pierwszych oddziałów partyzanckich II wojny światowej w Europie. Działał na terenie Gór Świętokrzyskich, lasów Spalskich i Opoczyńskich, gdzie stoczył kilka zwycięskich walk, zadając znaczne straty nieprzyjacielowi. Oddział składał się z ok. 200 osób i mimo licznych działań przeciwpartyzanckich znacznych sił wojsk okupacyjnych, oraz wbrew poleceniu Komendy Głównej Związku Walki Zbrojnej (ZWZ) rozwiązania jednostki, istniał od października 1939 r. do czerwca 1940 r. 30 kwietnia 1940 r. część oddziału dowodzona bezpośrednio przez majora „Hubala" została otoczona pod Anielinem w pow. Opoczno. Major „Hubal" poległ. W czerwcu wobec klęski Francji oddział został rozwiązany.

Karabin maszynowy na taczance

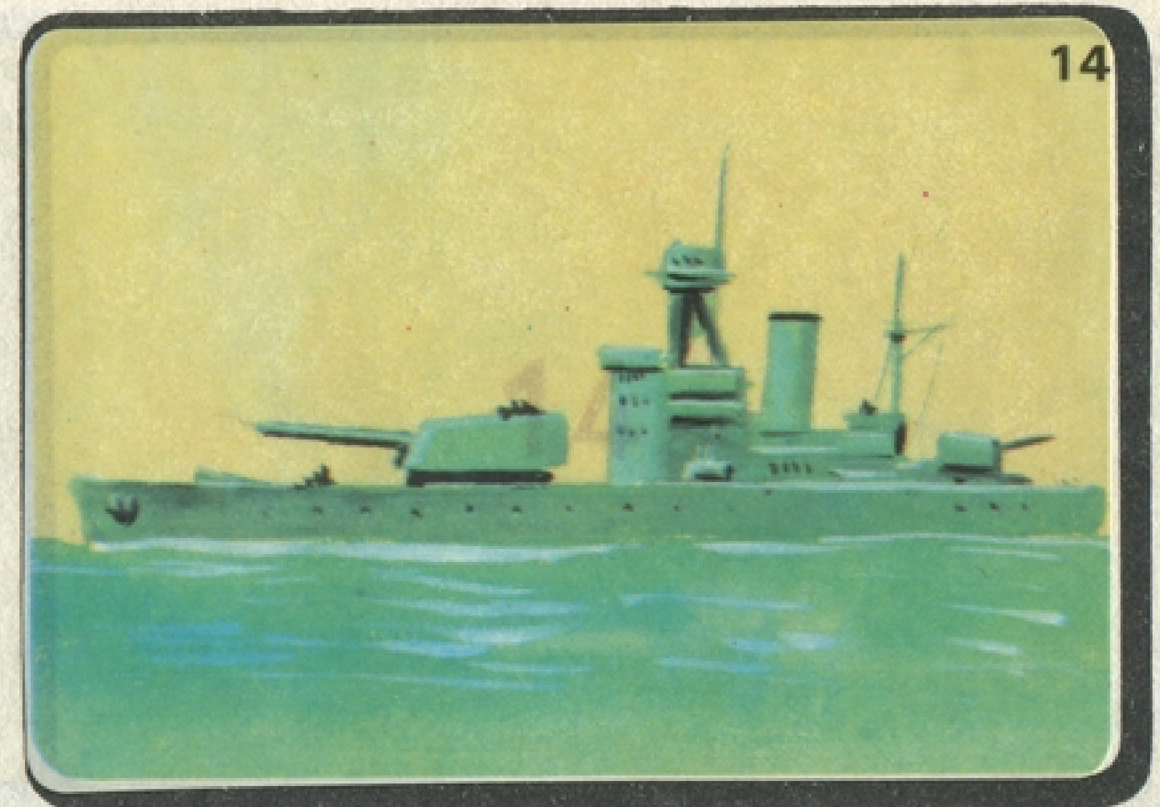

Niemiecki samochód pancerny
Pz.Spw.Sd.Kfz.222

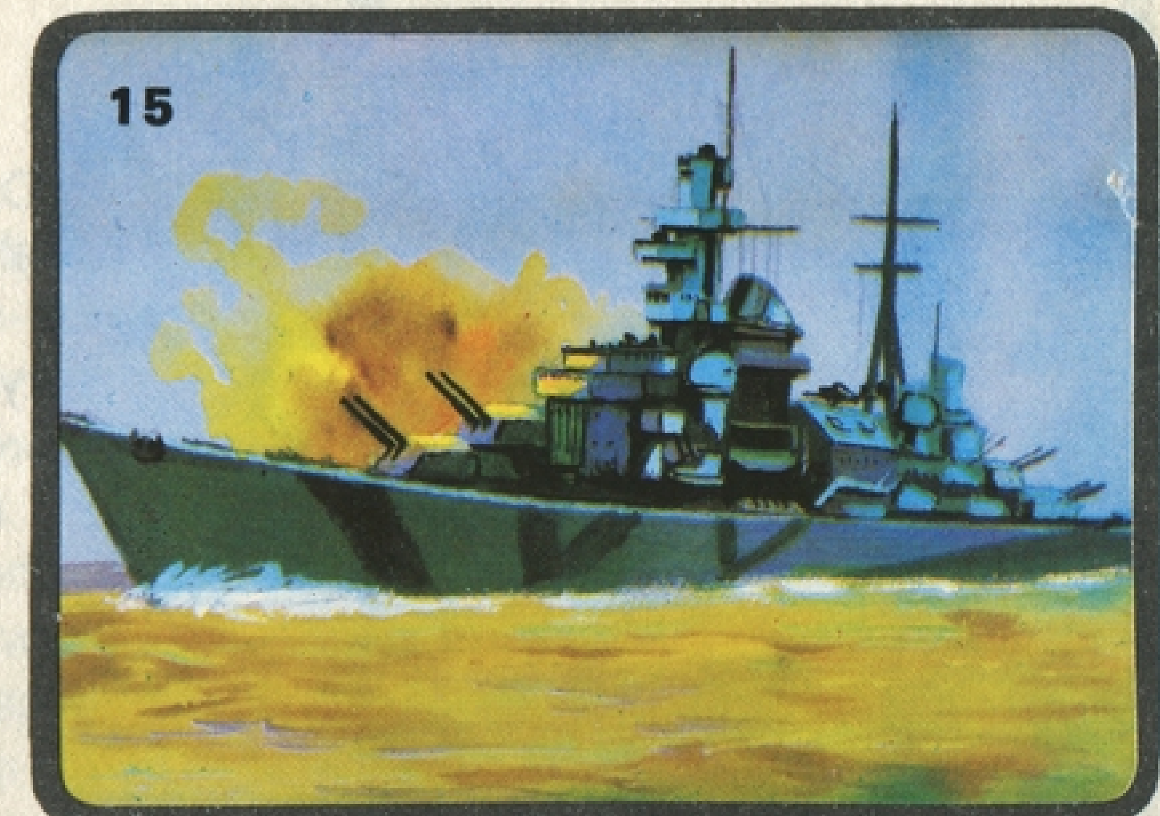

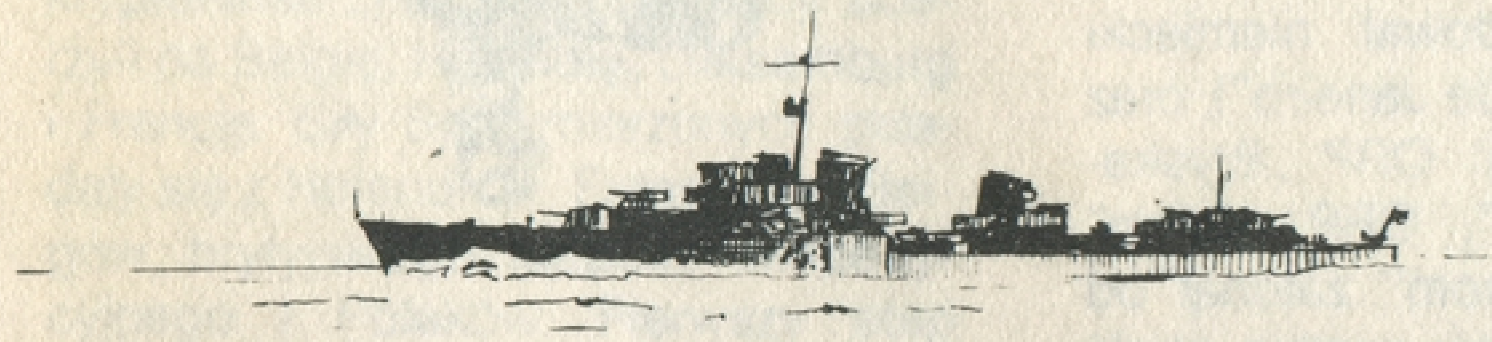
Piechur norweski

Norweski pancernik „Norge"

Ciężki krążownik niemiecki „Admirał Hipper"

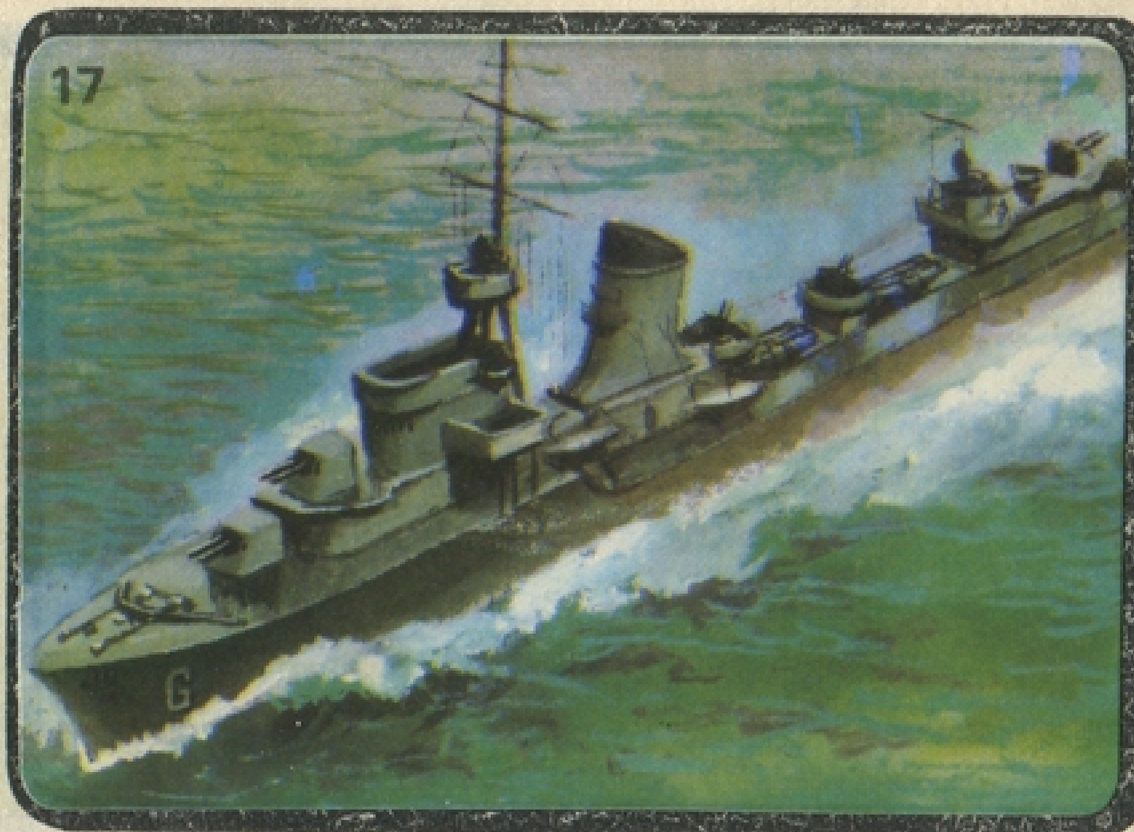
Po kampanii w Polsce Niemcy przegrupowali niemal całość swych sił na zachód. Francuzi i Anglicy, mimo wypowiedzenia wojny, nie prowadzili jednak aktywnych działań zbrojnych.

9 kwietnia Niemcy zajęli Danię, która skapitulowała bez walki, i desantowali w Norwegii, gdzie przywódca organizacji faszystowskiej Quisling ogłosił dywersyjne wezwanie do kapitulacji. Norwegowie stawiali jednak opór, mający charakter improwizacji, zwłaszcza w południowej części kraju, gdzie 2 maja resztki ich wojsk złożyły broń. W północnej części Norwegii dzięki współdziałaniu Sprzymierzonych – Brytyjczyków, Francuzów i Polaków – walki trwały do pierwszych dni czerwca. Wobec niepowodzenia Sprzymierzonych w bitwie o Flandrię ich korpus ekspedycyjny został ewakuowany z płn. Norwegii, a pozostawieni własnym siłom Norwegowie 10 czerwca podpisali kapitulację. W Norwegii zaczął się rozwijać ruch oporu. W kampanii norweskiej Niemcy stracili 5296 ludzi, 242 samoloty, 3 krążowniki, 10 niszczycieli, 8 okrętów podwodnych, 11 statków transportowych. Sprzymierzeni stracili 3734 ludzi, 50 samolotów, 2 krążowniki i 6 statków transportowych.

POLACY POD NARWIKIEM

Żołnierz Brygady Podhalańskiej

ORP „Grom"

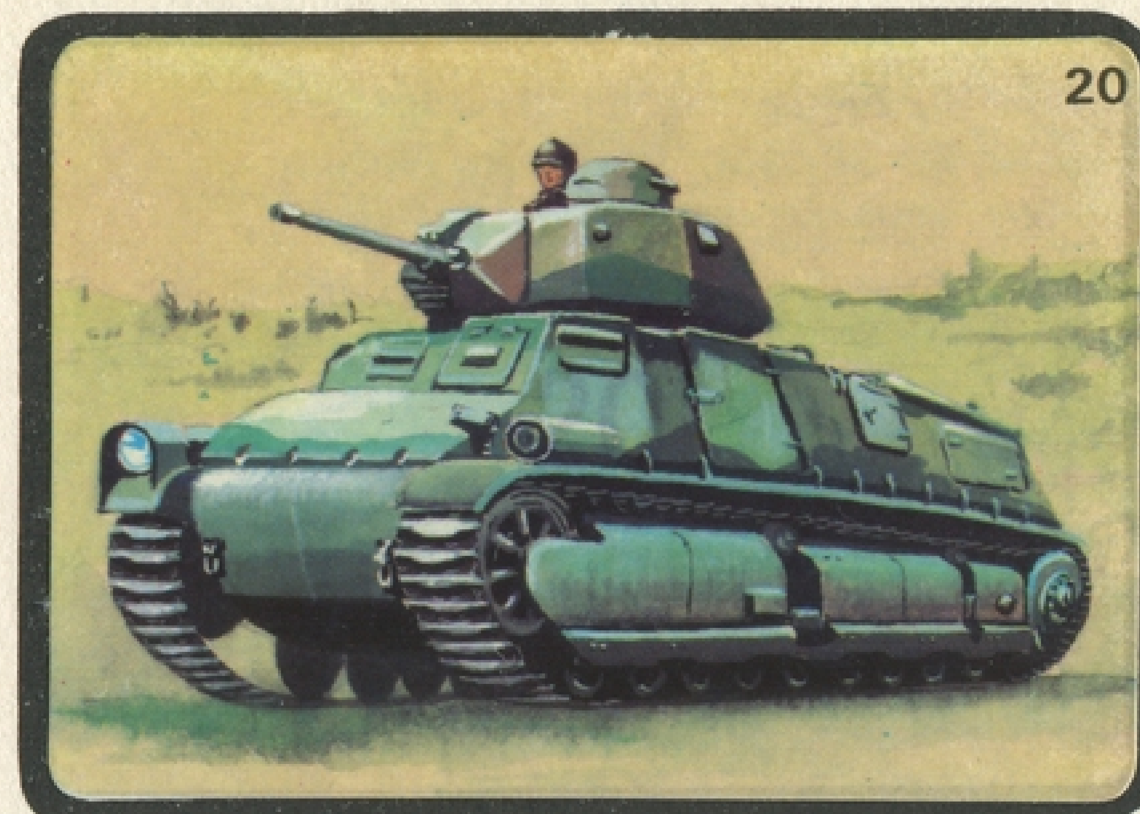
Odznaka Samodzielnej Brygady Strzelców Podhalańskich

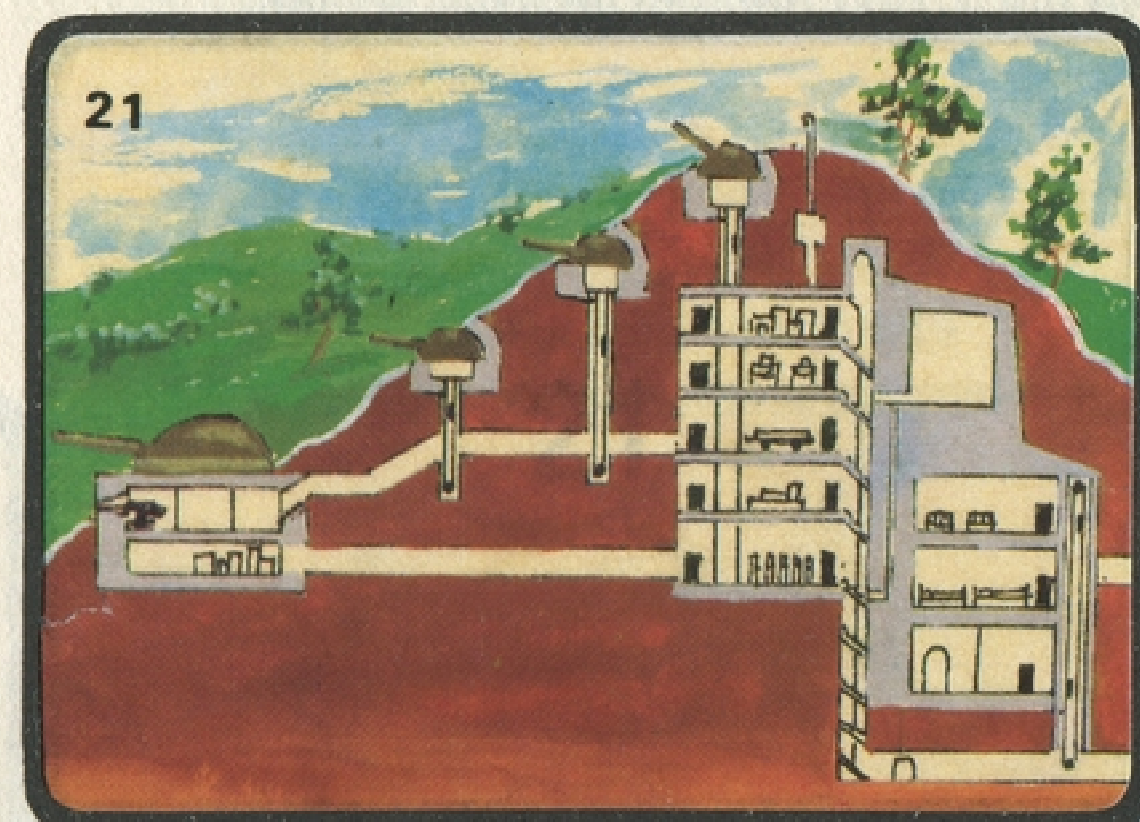
Działania sojuszników w Norwegii miały charakter operacji desanto-wo-morskiej. Początkowo główna rola przypadała flocie brytyjskiej, w skład. której wchodziły m.in. ORP „Orzeł" (8 kwietnia storpedował niemiecki transportowiec „Rio de Janeiro"), oraz dywizjon niszczycieli: ORP „Błyskawica", ORP „Burza", ORP „Grom" (4 maja 1940 r. „Grom" zatonął od bomb lotniczych). Trzy wielkie statki pasażerskie „Sobieski", „Batory", „Chrobry" (zbombardowany w rejonie Bodö), uczestniczyły w kampanii jako transportowce. Kiedy norweska 6 OP zdołała powstrzymać nieprzyjaciela w górach na północ od Narviku, w rejonie tym wylądowały jednostki brytyjskie, francuskie i polska Samodzielna Brygada Strzelców Podhalańskich. Wspólnym wysiłkiem pobito Niemców i odzyskano Narvik (28 maja – Francuzi i Norwegowie) oraz Ankenes (29 maja – Polacy). Następnie zepchnięto Niemców ku granicy ze Szwecją. Było to pierwsze zwycięstwo Sprzymierzonych. Krytyczna sytuacja na froncie francuskim spowodowała jednak wycofanie się sił sojuszniczych z Norwegii. W dniach 3–8 czerwca ewakuowano 24,5 tys. żołnierzy Sprzymierzonych. 10 czerwca oddziały norweskie skapitulowały – Niemcy opanowali Norwegię.

Piechur francuski

Czołg francuski

Przekrój fragmentu linii Maginota

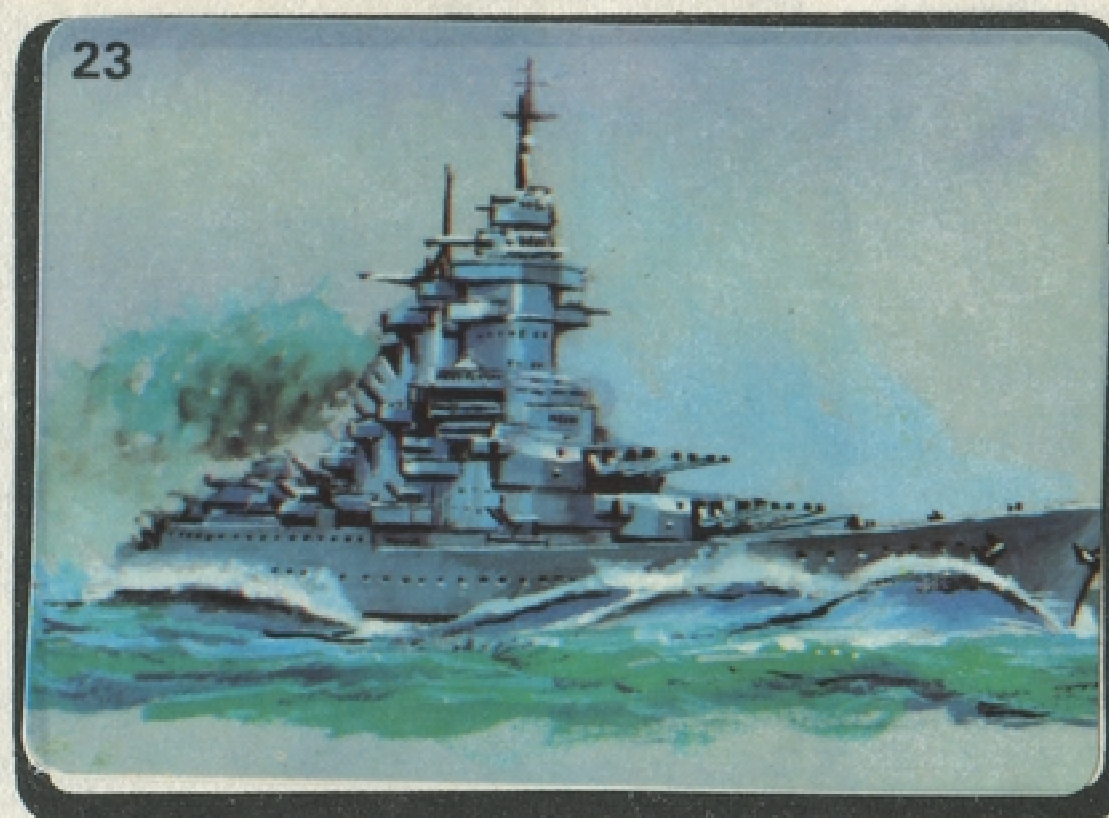
10 maja 1940 r. w ramach operacji o kryptonimie „Fall Gelb" Niemcy uderzyli na Belgię, Holandię, Luksemburg i Francję. Siły Sprzymierzonych składały się z Holendrów, Francuzów, Belgów, brytyjskiego korpusu ekspedycyjnego i Polaków. Pierwszy etap kampanii zakończył się 15 maja kapitulacją wojsk holenderskich, 28 maja – belgijskich oraz rozbiciem północnej grupy wojsk Sprzymierzonych, składającej się z najlepszych dywizji francuskich i brytyjskich. W tej fazie działań armia francuska straciła prawie połowę swych sił.

Drugi etap walk, tzw. bitwa o Francję, rozpoczął się 5 czerwca i trwał do 22 czerwca. Niemcy nacierając szerokim frontem na południe przełamali francuską linię obrony nad rzekami Sommą i Aisne, przeszli Sekwanę i Marnę oraz wyszli na zaplecze linii Maginota.

10 czerwca Włochy wypowiedziały wojnę Francji. 14 czerwca Niemcy zajęli Paryż. 16 czerwca na czele nowego rządu stanął marszałek Pétain, który doprowadził do podpisania zawieszenia broni z Niemcami (22 czerwca) i z Włochami (24 czerwca) – 25 czerwca oba te akty weszły w życie o godz. 1.35. Francję podzielono na strefę okupowaną i tzw. wolną z rządem w Vichy. Większość Francuzów postanowiła jednak kontynuować walkę zbrojną. We Francji powstał ruch oporu, a w Londynie 18 czerwca utworzono tzw. Komitet Wolnej Francji. Na obczyźnie i w koloniach zostały utworzone siły zbrojne Francji Walczącej z generałem Charlesem de Gaulle'em na czele.

DUNKIERKA I DAKAR

Kiedy niemieckie wojska pancerne sforsowały Mozę i rozwinęły uderzenie w kierunku Sedanu, Peronne, Boulogne aby dotrzeć do wybrzeży Morza Północnego, sytuacja armii francuskiej gwałtownie się pogorszyła, a po wyjściu Niemców nad kanał La Manche w ujściu Sommy armia stanęła w obliczu klęski. Północna grupa wojsk Sprzymierzonych, odsłonięta na skutek kapitulacji Belgii, rozpoczęła ewakuację do Anglii przez port i okoliczne plaże w rejonie Dunkierki. Ewakuacja odbywała się w ciężkich warunkach, głównie nocą, pod ogniem własnej artylerii z Calais i lotnictwa I niemieckiej floty wojennej. W akcji ewakuacji uczestniczył jeden angielski krążownik, 50 niszczycieli (w tym ORP „Błyskawica" i „Burza"), wiele okrętów transportowych, statków, łodzi sportowych, motorówek, itp. Ewakuowano 338.500 żołnierzy, w tym ok. 123 tys. Francuzów.

Francuski okręt liniowy „Richelieu"

Żołnierz angielski

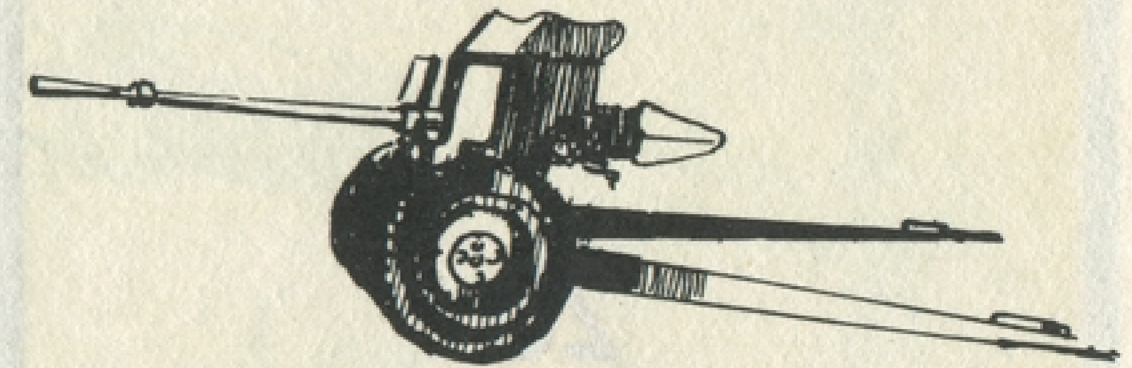

Odznaka „Wolnych Francuzów"

Akt Kapitulacyjny Francji przewidywał, że francuska flota uda się do wyznaczonych przez Niemców rejonów. Była to wówczas czwarta co do wielkości flota świata i opanowanie jej przez Niemców mogło być groźne w skutkach. W związku z tym Brytyjczycy przejęli francuskie okręty, które znalazły się w portach Anglii i wysłali eskadrę gibraltarską, tzw. Force „H" do Oranu, gdzie bazowała największa część floty Francuzów, w celu jej zniszczenia. Podobną akcję przeprowadzono w Dakarze. Natomiast eskadra francuska znajdująca się w Aleksandrii została internowana.

Żołnierz polskiej 1 Dywizji Grenadierów

W kampanii francuskiej uczestniczyły jednostki reaktywowanego we Francji Wojska Polskiego. Z wyjątkiem marynarki wojennej, lotnictwa i kilku kompanii przeciwpancernych, które walczyły od początku, Polacy zostali włączeni do walki dopiero w drugiej fazie kampanii – po przełamaniu przez Niemców frontu nad rzekami Sommą i Aisne (5–9 czerwca). 10 Brygada Kawalerii Pancernej gen. St. Maczka walczyła w Szampanii (m.in. o Montbard), 1 Dywizja Grenadierów gen. Ducha w Lotaryngii (m.in. pod Lagarde), 2 Dywizja Strzelców Pieszych gen. Prugara-Ketlinga–w Bramie Belforskiej. Pułk wystawiony przez obóz Coëtquidan i część polskiej Samodzielnej Brygady Strzelców Podhalańskich gen. Bohusza-Szyszko po powrocie z Norwegii walczyły w Bretanii. Lotnicy polscy (136 pilotów) walczyli w szeregach 145 Dywizjonu Myśliwskiego „Warszawa" i innych dywizjonach myśliwskich, zestrzeliwując ogółem 51 samolotów nieprzyjaciela. Oprócz 2 DSP, która została internowana w Szwajcarii, wszystkie jednostki polskie zostały rozwiązane. Straty Polaków w zabitych i rannych wyniosły ok. 6.500 żołnierzy. Ewakuacja na Wyspy Brytyjskie, w której uczestniczyły również jednostki polskiej Marynarki Wojennej, objęła ok. 20 tys. żołnierzy.

Samolot myśliwski *Morane 406*

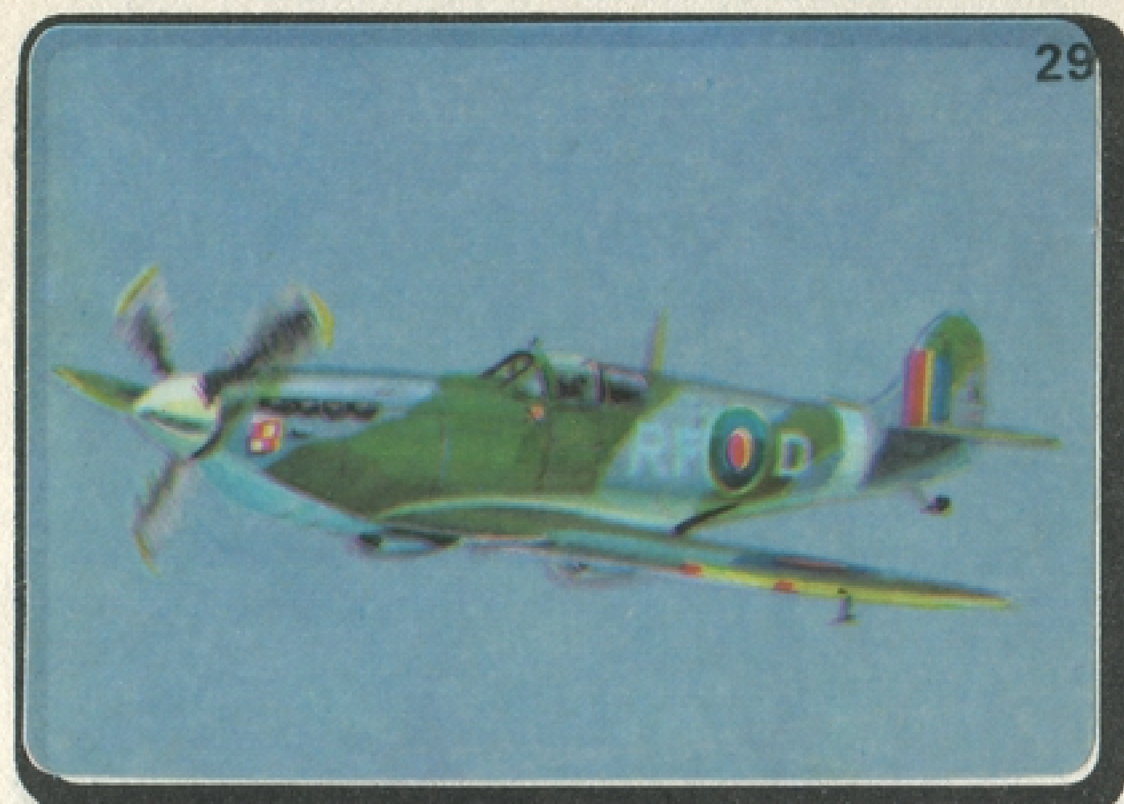
Odznaka polskiej 2 Dywizji Strzelców Pieszych we Francji

BITWA O ANGLIĘ

Maszty angielskiej stacji radarowej

Samolot myśliwski *Spitfire IIB*

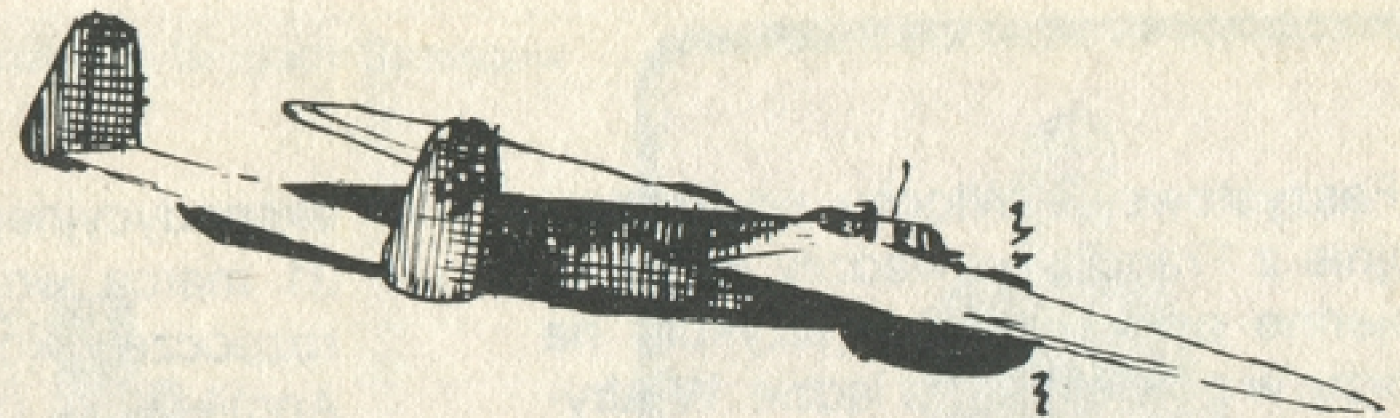

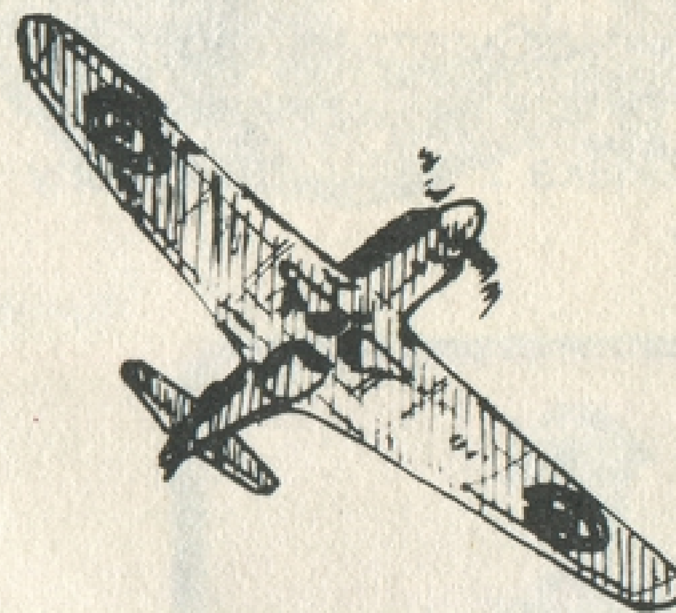
Odznaka pilota RAF

16 lipca 1940 r. Hitler wydał dyrektywę o przygotowaniu inwazji na Wyspy Brytyjskie, którą zamierzał zrealizować pod kryptonimem „Lew Morski", przez stoczenie bitwy powietrznej i uzyskanie całkowitego panowania w powietrzu, a następnie przeprowadzenia operacji desantowej. Licząc na pozycję ekonomiczną kraju i posiadłości zamorskich oraz na pomoc Stanów Zjednoczonych, Anglia przystąpiła do walki dysponując silną marynarką wojenną, dobrym lotnictwem myśliwskim i nieznaną jeszcze Niemcom siecią stacji radiolokacyjnych. (Radar). W pierwszym okresie bitwy (8–18 sierpnia) odparto silne ataki 2 floty powietrznej (dca gen. Kesselring) skierowane na porty i lotniska w południowej Anglii oraz na konwoje, strącając 450 samolotów (straty własne wyniosły 153 samoloty). W drugim okresie (19 sierpnia – 7 września) Niemcy bezskutecznie usiłowali uzyskać panowanie w powietrzu (straty własne – 400 samolotów, straty brytyjskie – 219). Trzeci okres – to masowe ataki na Londyn, otwarte miasta i inne ważne ośrodki. Wreszcie czwarty okres Bitwy o Anglię (6–31 października) charakteryzował się zmniejszeniem aktywności niemieckiej i potęgowaniem się alianckich nalotów bombowych na Niemcy. W okresie 8 sierpnia – 31 października Niemcy stracili 1733 samoloty. O inwazji na Wyspy Brytyjskie nie mogło być oczywiście mowy. Churchill oświadczył, że „W dziejach ludzkości nigdy tak wielu nie zawdzięczało tyle tak nielicznej garstce".

Polski lotnik – oficer

Samolot *Hurricane I*

Polski orzeł lotniczy

Duży wkład w bitwę powietrzną o Anglię wniosły polskie dywizjony myśliwskie: 302 „Poznański" i 303 „Kościuszkowski". Weszły one do działań w drugim okresie bitwy. Ponadto od lipca polscy piloci walczyli w składzie jednostek RAF (ogółem 50). Polacy wyróżnili się w walkach o Londyn, broniąc go przed największymi nalotami nieprzyjaciela 7.IX, 9.IX, 11.IX, 13.IX i 15.IX. Podczas tego ostatniego nalotu uważanego za szczytowy moment bitwy o Wielką Brytanię, kiedy Niemcy użyli 500 samolotów działających w dwóch falach, dywizjonom RAF i polskim udało się strącić znaczny procent atakujących maszyn przy stosunkowo niewielkich własnych stratach. W tym dniu Polacy święcili wielki triumf. Dywizjon 303 zestrzelił 15 samolotów, dywizjon 302 – 8 na pewno i 3 prawdopodobnie. Polscy piloci walczący w eskadrach RAF zestrzelili 3 i uszkodzili 3 samoloty. Król Jerzy VI złożył dywizjonowi 303 osobiste gratulacje. W bitwie powietrznej o Anglię brały udział również polskie dywizjony bombowe: 300 „Ziemi Mazowieckiej" i 301 „Ziemi Poznańskiej", które uczestniczyły w wyprawach bombowych na niemieckie porty inwazyjne: Dunkierkę, Calais i in. Podczas Battle of Britain polskie dywizjony myśliwskie wyposażone były w samoloty Hurrican 1, dywizjony bombowe w Fairey Battle.

Faszystowskie Włochy po krótkiej wojnie z Francją prowadziły działania wojenne przeciwko Brytyjczykom na morzu, w powietrzu i na lądzie. W Afryce, w sierpniu 1940 r. ich wojska opanowały Somali Brytyjskie, część Kenii i Sudanu, 13 września włoska 10 armia uderzyła z Libii na Egipt, zdobywając rejon Sidi Barrani. Rozpoczęte 17 grudnia przeciwnatarcie brytyjskich wojsk gen. Waveella nieoczekiwanie przyniosło wielki sukces. W grudniu odzyskano Sidi Barrani, następnie wojska brytyjskie wkroczyły do Cyrenajki (5 stycznia 1941 r.), zdobyły twierdzę Bardia (6 stycznia), Tobruk (22 stycznia), 7 lutego weszły do Benghazi oraz 8 lutego zajęły El Ageilę, leżącą na pograniczu z Trypolitanią. W ciągu dwóch miesięcy Brytyjczycy zdobyli Egipt, opanowali Cyrenajkę rozbijając 10 dywizji włoskich, biorąc 130 tys. jeńców, 400 czołgów i 1290 dział, przy własnych stratach 1743 żołnierzy poległych, rannych i zaginionych. Również ofensywa w Afryce Wschodniej przyniosła znaczne sukcesy. Odzyskano Somali Brytyjskie, Kenię i Sudan, opanowano Somali Włoskie i 6 kwietnia wojska brytyjskie wraz z powstańczym zgrupowaniem abisyńskim wkroczyły do stolicy Etiopii – Addis Abeby. Włosi utracili wszystkie swoje posiadłości w Afryce Wschodniej. Ich klęska w Afryce Północnej spowodowała skierowanie do Trypolitanii niemieckiego korpusu ekspedycyjnego gen. E. Rommla. 31 marca wojska niemiecko-włoskie rozpoczęły kontrofensywę, spychając Anglików ku granicy Egiptu, 13 kwietnia opanowały Es Sallum i Bardię, zajmując ponownie Cyrenajkę. Jedynie w Tobruku w okrążeniu pozostała 9 dywizja australijska z zadaniem obrony tej twierdzy.

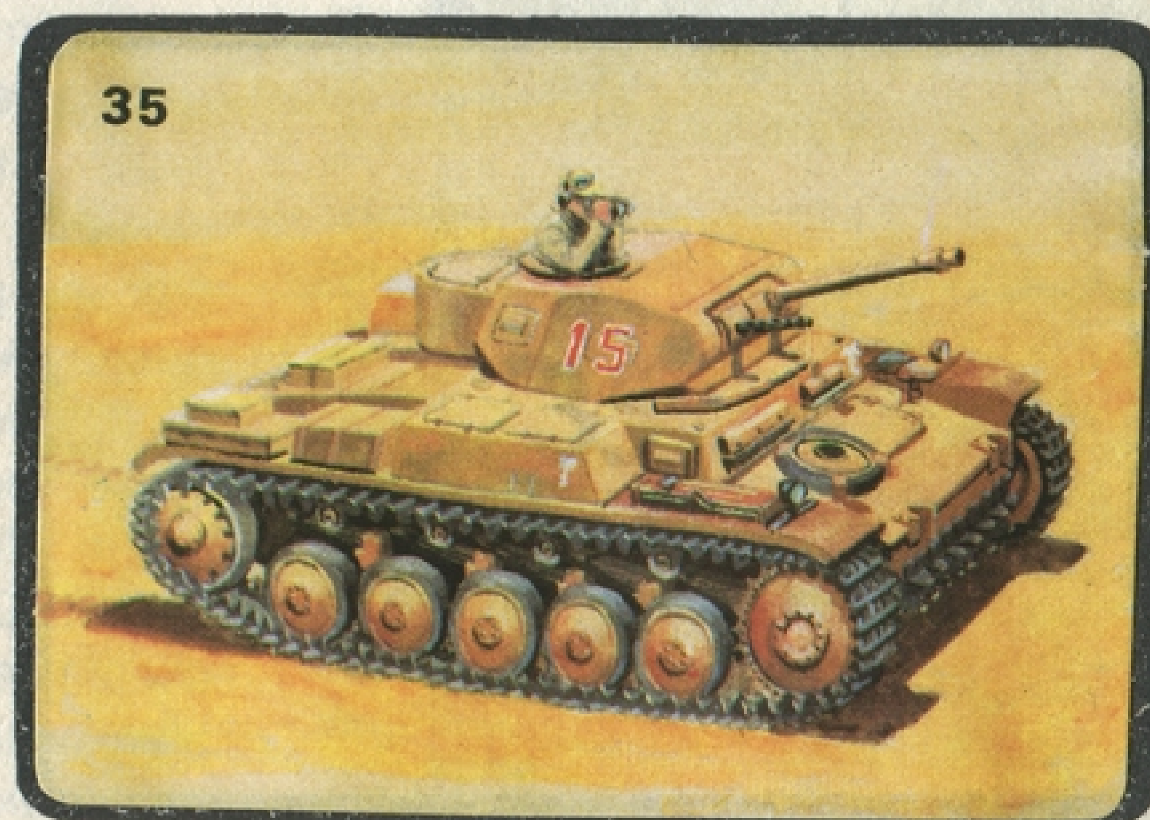

Żołnierz australijski

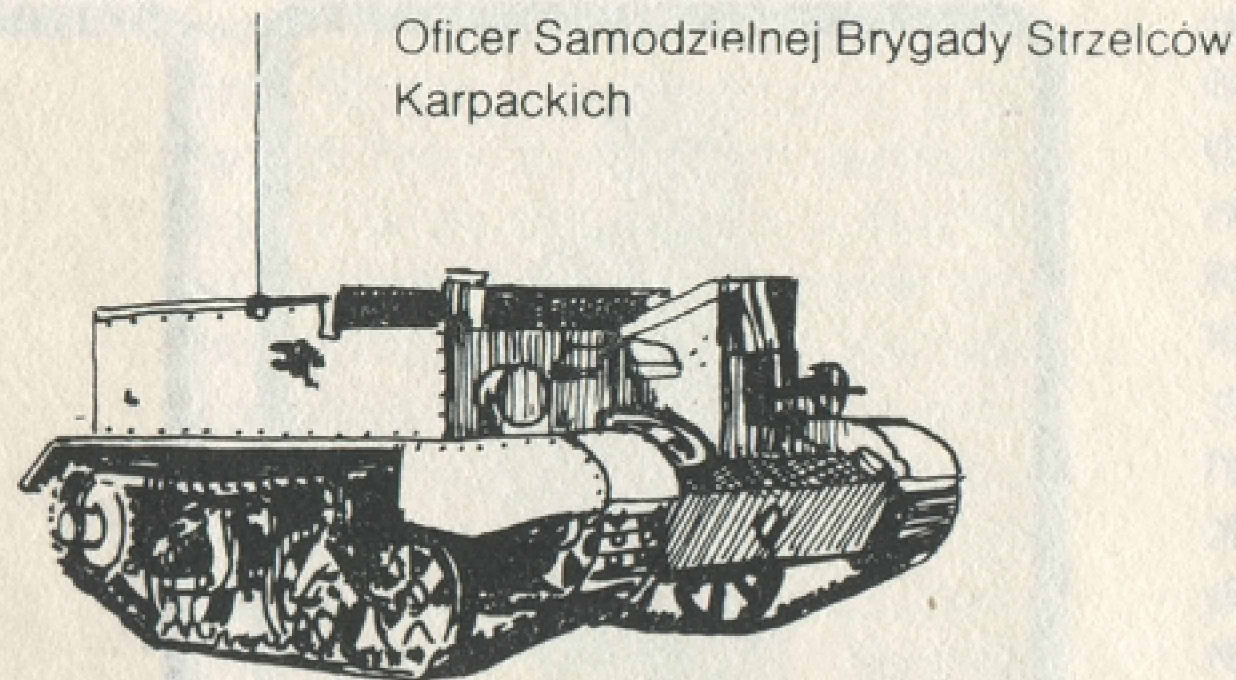
Włoski żołnierz w mundurze pustynnym

Czołg niemiecki *Pz.Kpfw.II*

Oficer Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich

Oddziały polskie działające na froncie afrykańskim to: Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich, sformowana w 1940 r. w Syrii z żołnierzy ewakuowanych z Węgier i Rumunii, Polska Legia Oficerska w Egipcie, zespół samolotów myśliwskich oraz zespół lotniczy transportujący samoloty ze Złotego Wybrzeża do Egiptu. Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich po zawieszeniu przez Francję broni przeszła do Palestyny, będącej wówczas mandatem brytyjskim. Została tam przeformowana na wzór brytyjski i przeszkolona. Później użyto jej do budowy fortyfikacji w Egipcie, na zachód od Aleksandrii, a następnie – po zaniechaniu projektu przerzucenia jej na pomoc napadniętej przez Włochów Grecji – do obsadzenia pustynnych fortów Mersa Matruch i Sidi Baggusch w składzie 1 dywizji południowoafrykańskiej. W połowie sierpnia 1941 r. brygadę przetransportowano drogą morską do twierdzy Tobruk, oblężonej przez wojska niemiecko-włoskie. Podlegając najpierw dowódcy 9 DP australijskiej, a potem dowódcy 70 dywizji brytyjskiej, brygada objęła zachodni odcinek obrony twierdzy i broniła go skutecznie przez 4 miesiące– do 10 grudnia, tj. do chwili, gdy wojska brytyjskie odblokowały Tobruk. Następnie w składzie 13 korpusu brytyjskiego brygada walczyła pod Acromą i Ghazalą, a jej artyleria–pod Bardią.

Żołnierz polski

Odznaka SBSK

W 1939 r. Włosi zajęli Albanię, uzyskując dzięki temu duży przyczółek na Bałkanach. Zaczęły się przymiarki do ataku na Jugosławię bądź Syrię. Ostatecznie 28 października uderzyli na Grecję. Grecy stawili skuteczny opór w górach Epiru, a następnie skoncentrowali siły i wyparli agresora na teren Albanii. Następna ofensywa Włochów, rozpoczęta 9 marca 1941 r., też załamała się. Greckie lotnictwo, które poniosło znaczne straty, wzmocnione zostało czterema dywizjonami lotnictwa brytyjskiego. Również marynarka grecka współdziałała z marynarką brytyjską bazującą na Krecie. 6-miesięczne walki obronne Greków związały znaczne siły włoskie nie pozwalając im na wzmocnienie oddziałów w Afryce. Rozstrzygnięcie przyniosła interwencja niemiecka – plan operacyjny „Marita". W myśl tego planu niemiecka 12 armia miała w styczniu 1941 r. skoncentrować się w Rumunii i po przejściu przez Bułgarię zaatakować Grecję od południowego wschodu.

1 marca 1941 r. pod presją Niemiec do tzw. Paktu Trzech przystąpiła Bułgaria, a 25 marca Jugosławia. Jednak jej kapitulacyjny rząd został obalony; nowy gabinet anulował układy z państwami faszystowskimi i podpisał pakt z ZSRR. Przesądziło to decyzję Niemiec, które w porozumieniu z Włochami i Węgrami, postanowiły uderzyć również na Jugosławię. Nowa agresja faszystowska rozpoczęła się 6 kwietnia. Z 85 dywizji (35 niemieckich, 45 włoskich i 5 węgierskich) przeciwko Jugosławii rzucono 24 dywizje, przeciwko Grecji 27 dywizji, a 5 dywizji skoncentrowano na granicy z Turcją. Użyto 1100 samolotów niemieckich, 670 włoskich i przebazowano część floty włoskiej na Adriatyk. Wobec tak znacznej przewagi oraz silnego kryzysu wewnętrznego dowództwo jugosłowiańskie 17 kwietnia podpisało kapitulację swych sił zbrojnych, a król Piotr II i rząd udali się na emigrację.

Grecja nie miała odpowiednich sił do skutecznego przeciwstawienia się nowemu najazdowi, a brytyjski korpus ekspedycyjny był zbyt słaby by zmienić sytuację. Ostatecznie armia grecka przerwała walkę z Niemcami i Włochami, a brytyjski korpus ekspedycyjny ewakuował się z kontynentu.

Piechur grecki

Piechur jugosłowiański

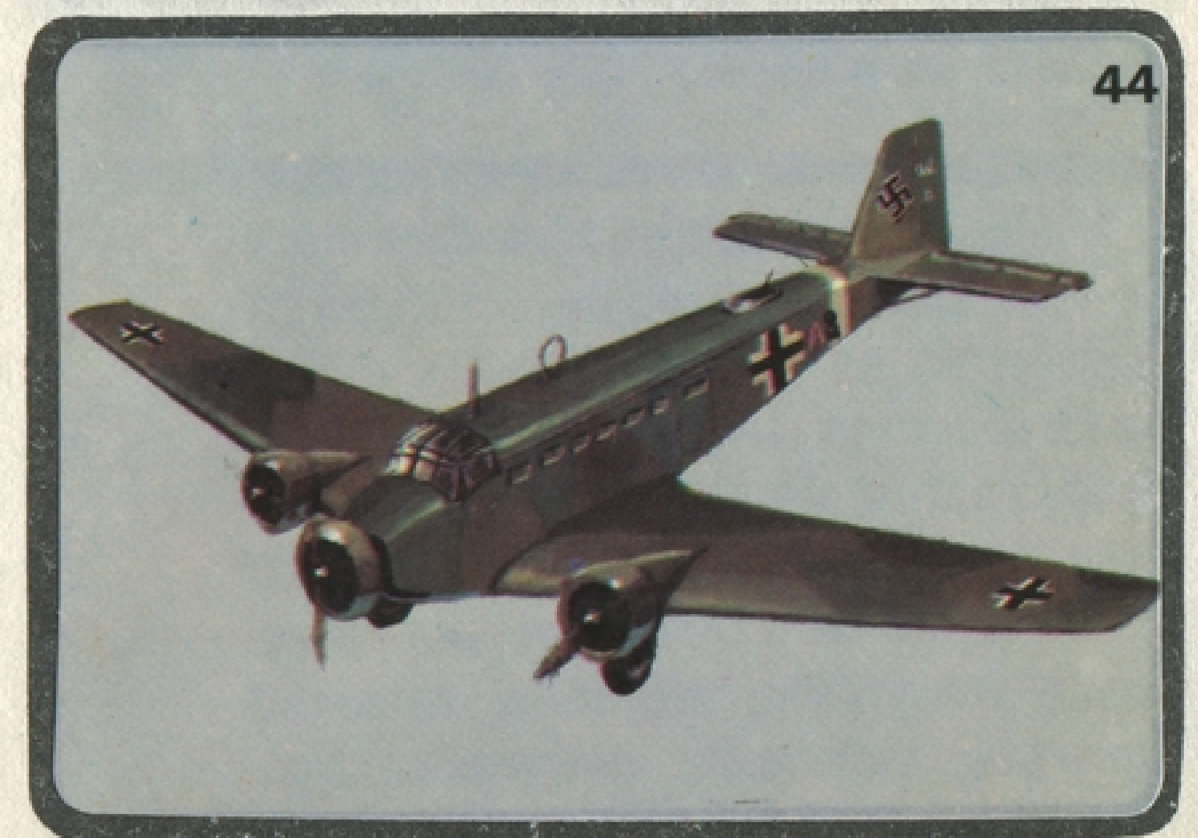
Samolot włoski *Fiat C.R.42 Falco*

25 kwietnia Hitler zatwierdził plan operacji „Merkury" – mającej za zadanie opanowanie Krety za pomocą powietrzno–morskiej operacji desantowej. Do wykonania operacji wydzielono 11 korpus powietrzny (22.750 żołnierzy), 7 korpus powietrzny (280 bombowców, 150 bombowców nurkujących, 180 myśliwców i 45 samolotów rozpoznawczych) oraz 500 samolotów transportowych, 80 szybowców transportowych i liczne statki, głównie greckie. Na Krecie pod rozkazami gen. B. Freyberga znajdowało się ok. 41 tys żołnierzy brytyjskich i greckich, ale byli oni słabo uzbrojeni (broń ciężka pozostała na kontynencie). Obronę przeciwdesantową zorganizowano głównie na północnych wybrzeżach w rejonie lotnisk i ważniejszych obiektów. 20 maja w czterech punktach wyspy – w jej płn. części – Niemcy zrzucili desanty spadochronowe, które mimo całodziennych walk nie zdołały opanować lotnisk. Dowódca obrony gen. Freyberg nie zdążył jednak wprowadzić w porę odwodów, co pozwoliło Niemcom umocnić się i skoncentrować siły w rejonie Maleme, gdzie w ciągu następnych dwóch dni udało się im zająć lotniska i przyjąć desant lotniczy. Desant morski Anglicy zniszczyli jednak za cenę dotkliwych strat. Po trzydniowych walkach Niemcy zdobyli Kaneę i umocnili swe siły na wyspie. 29 maja gen. Freyberg rozpoczął ewakuację. Ewakuowano ok. 17 tys. żołnierzy. W obronie Krety poległo ok. 10 tys żołnierzy, straty Niemców wyniosły 6553 ludzi.

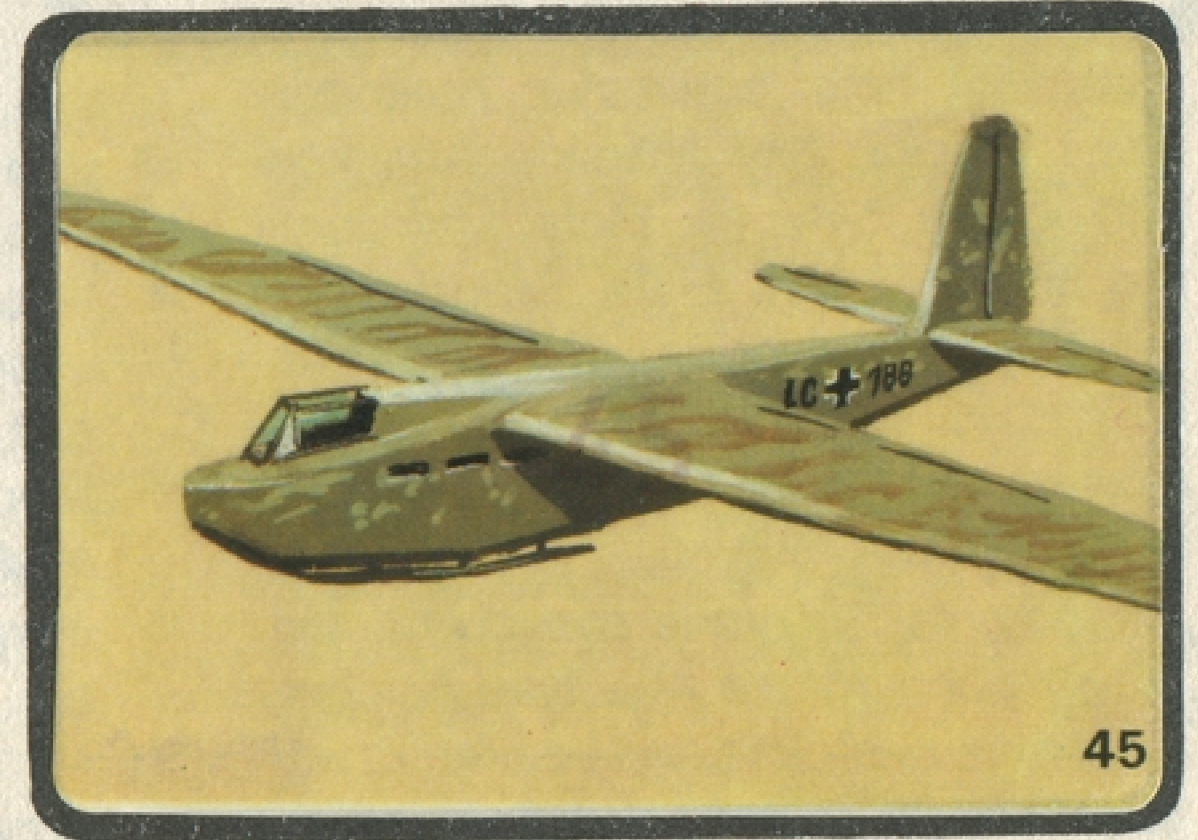

Spadochroniarz niemiecki

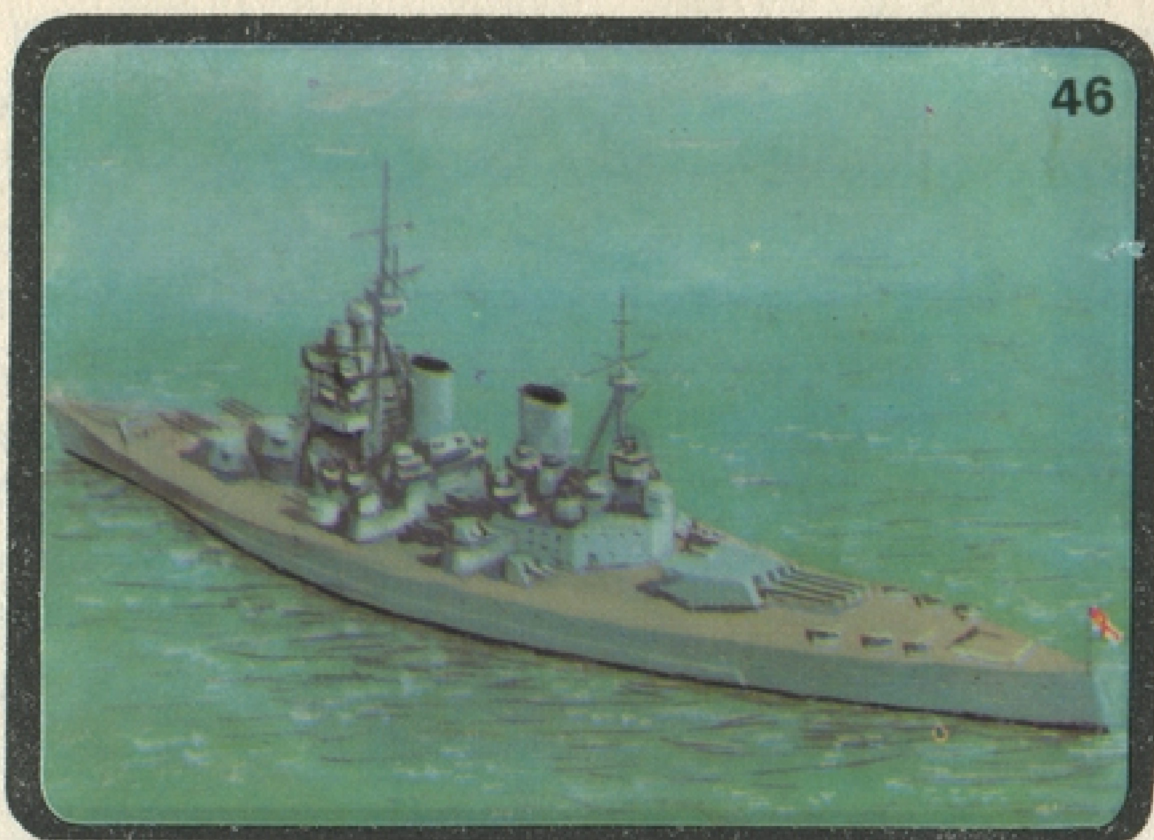

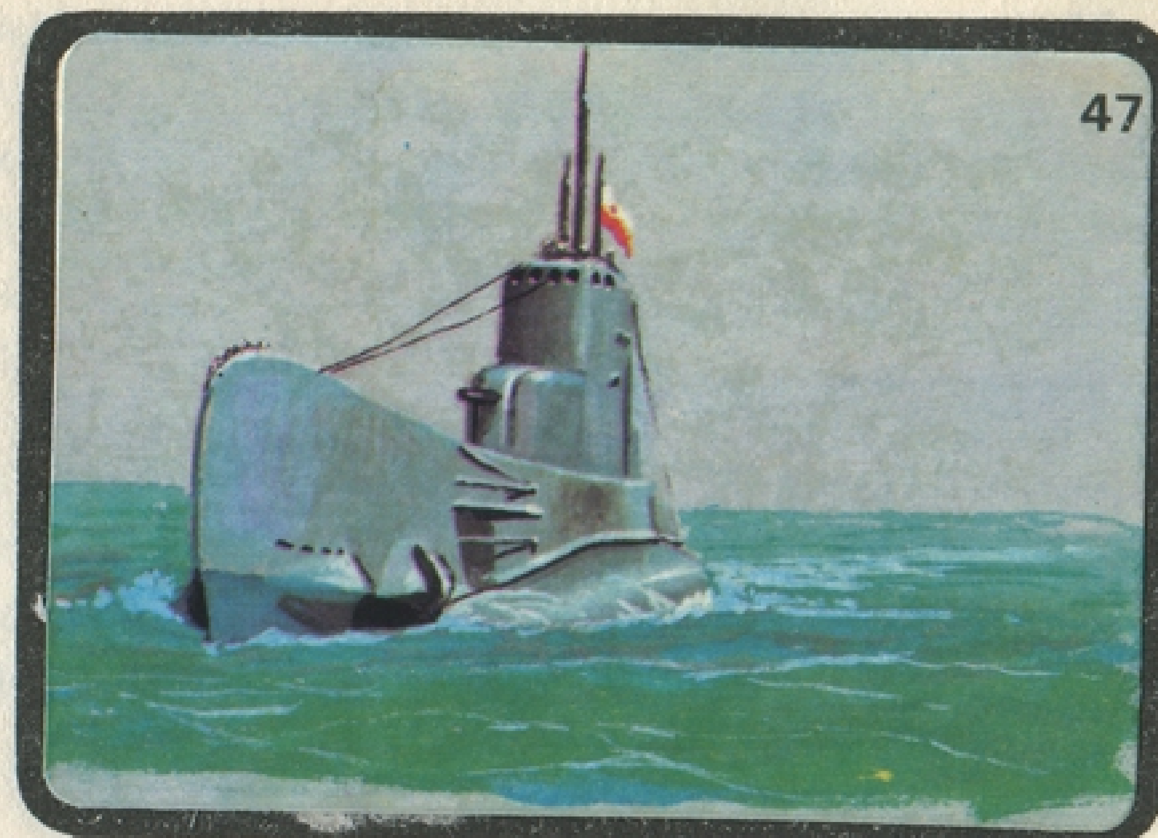
Niemiecki samolot transportowy *Ju-52*

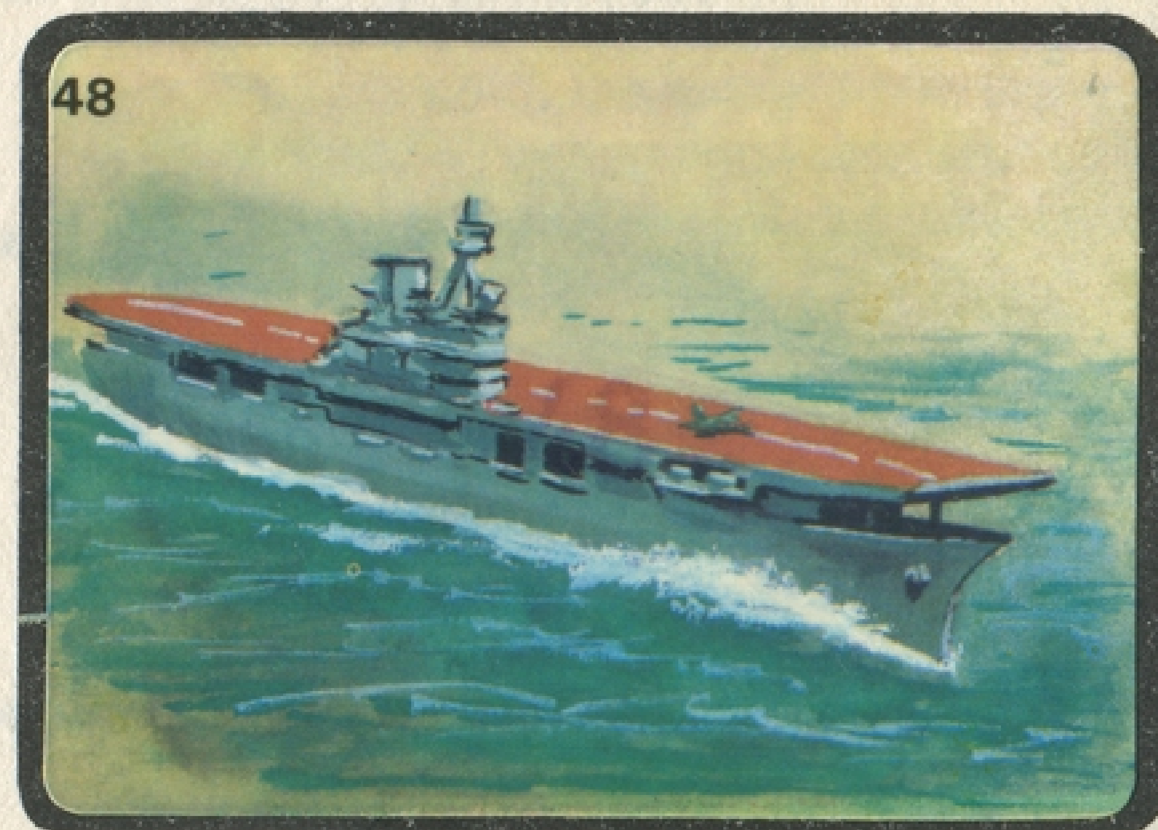
Niemiecki szybowiec transportowy

Angielski okręt liniowy „King George V"

ORP „Orzeł"

Lotniskowiec

Walka na morzach, która rozwinęła się od początku wojny, stopniowo przybierała na sile. Niemiecka marynarka wojenna działała podzielona na Flotę Zachodnią (Morze Północne) i Flotę Wschodnią (Bałtyk). Początkowo jej przeciwnikiem była brytyjska i francuska marynarka wojenna, w skład pierwszej wchodziła marynarka polska. Po wycofaniu się Francji z wojny tylko cząstka jej floty (Wolnej Francji) współdziałała z Brytyjczykami. Doszła natomiast flota norweska, holenderska i grecka. Siły morskie Anglików podzielone były na Flotę Metropolii (porty brytyjskie), Flotę Śródziemnomorską (Aleksandria) i Flotę Dalekowschodnią (Singapur). Flota włoska działała na Morzu Śródziemnym, Czerwonym i na Atlantyku.

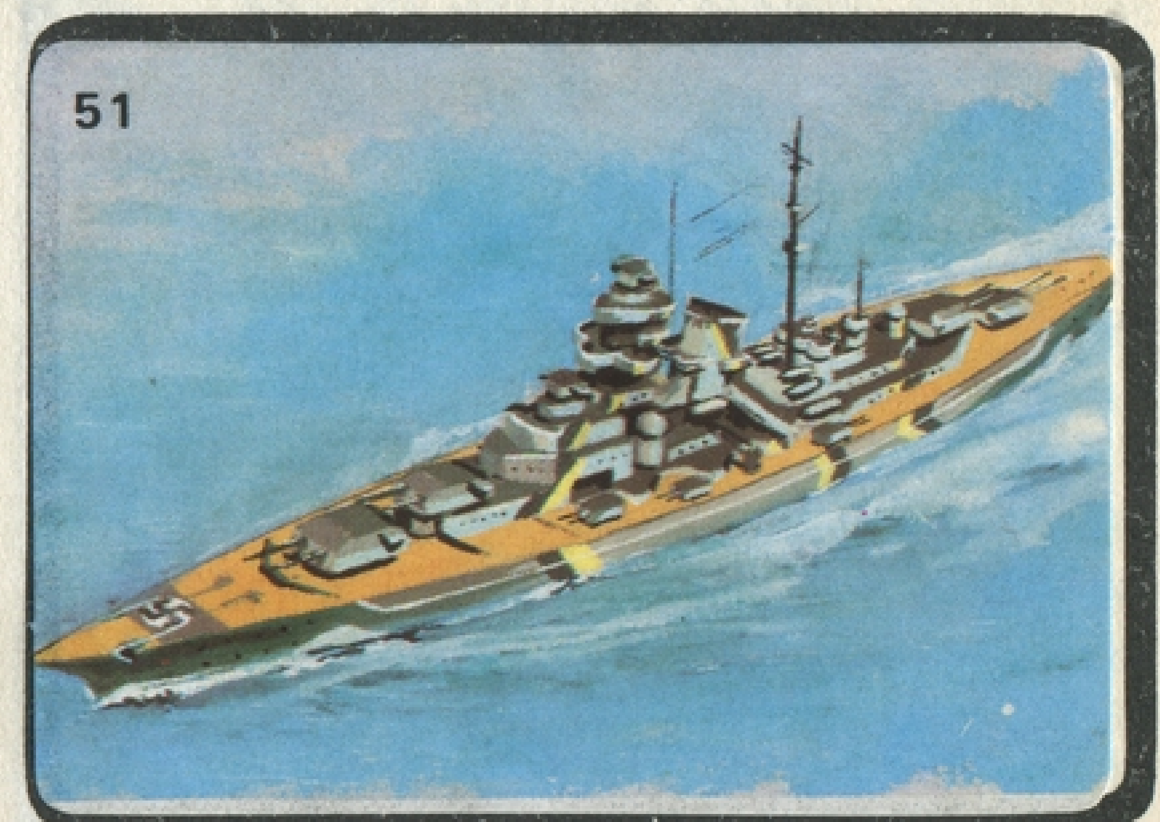
Działania Sprzymierzonych na Morzu Północnym i na Atlantyku polegały na morskiej blokadzie Niemiec i zwalczaniu niemieckich okrętów i lotnictwa, które działały przeciwko konwojom morskim między portami USA, Kanady i Wielkiej Brytanii. W tzw. bitwie o Atlantyk flota brytyjska straciła około 1/3 tonażu. Obie strony prowadziły też wojnę minową. Działania na Morzu Śródziemnym i Czerwonym miały na celu likwidację floty włoskiej i otwarcie drogi między Egiptem i Indiami. Do najważniejszych starć morskich w 1941 r. należała bitwa pod przylądkiem Matapan (28 marca) na południe od Peloponezu, zakończona klęską floty włoskiej, oraz zatopienie na Atlatyku przez flotę i lotnictwo brytyjskie (27 maja) największego okrętu niemieckiego – pancernika „Bismarck". W 1942 r. natężenie bitwy o Atlantyk stopniowo rosło. Sukcesem Kriegsmarine był udany powrót do Niemiec przez kanał La Manche okrętów liniowych „Scharnchorst", „Gneisenau" oraz ciężkiego krążownika „Prinz Eugen".

Oficer Polskiej Marynarki Wojennej

Niszczyciel ORP „Piorun"

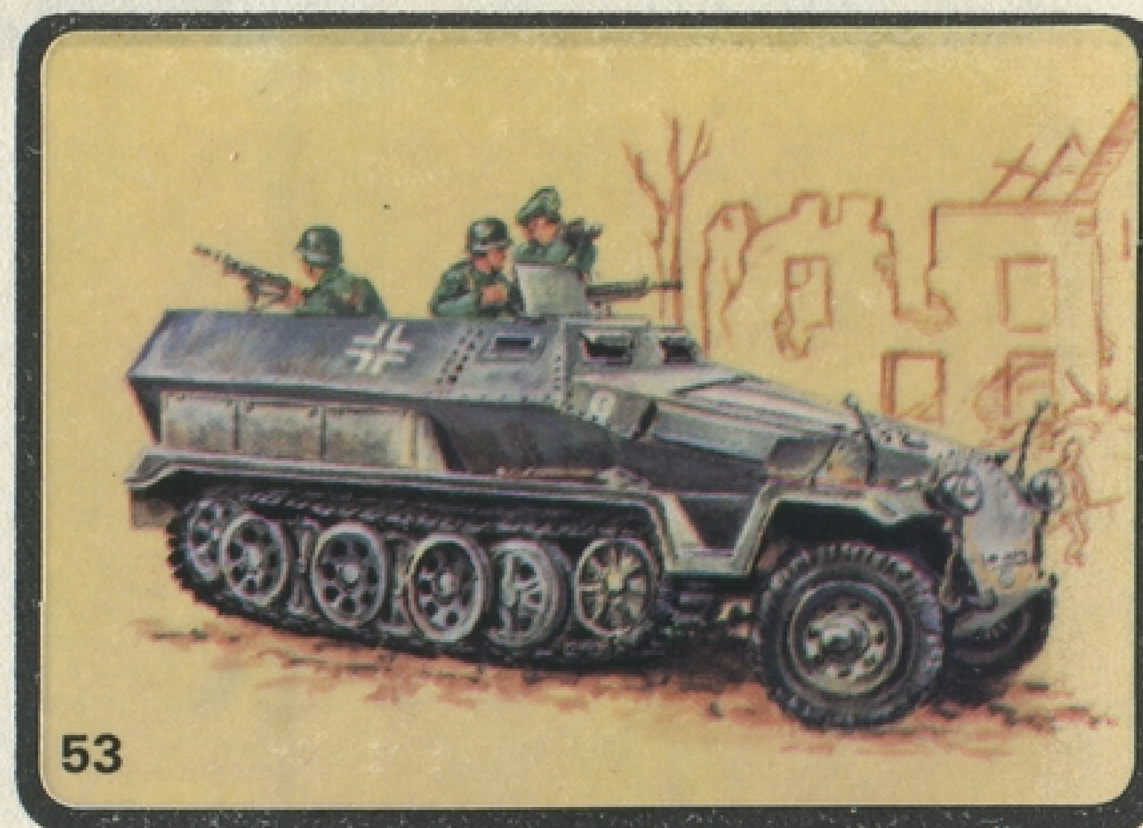

Niemiecki okręt liniowy „Bismarck"

Polska Marynarka Wojenna, częściowo zniszczona w 1939 r. na wodach Zatoki Gdańskiej lub internowana w Szwecji, reaktywowana została na Wyspach Brytyjskich. Główne jej siły w składzie dywizjonu niszczycieli przeszły do Anglii tuż przed wybuchem wojny, inne okręty (podwodne) – dopiero po zakończeniu działań na Bałtyku. Skład floty zasiliły też polskie jednostki będące w budowie w brytyjskich stoczniach, jednostki floty wojennej i handlowej, które wybuch wojny zastał poza portami macierzystymi, a później również jednostki wcielone do polskiej MW ze składu floty brytyjskiej i francuskiej na podstawie międzynarodowych umów. Polskie okręty oraz statki brały udział we wszystkich ważniejszych operacjach morskich Sprzymierzonych: w ewakuacji z Francji, w działaniach na wodach Morza Północnego i Norweskiego, w obronie Norwegii (okupiły ją stratą ORP „Orła" i „Groma"). W osłonie konwojów z USA i Kanady do Anglii, a potem do Murmańska w ZSRR, brały udział m.in. ORP „Garland", „Jastrząb", „Piorun" i „Orkan". W bitwie o Atlantyk najaktywniej uczestniczyły ORP „Burza", „Błyskawica", „Garland" i „Piorun". Ten ostatni zapisał się chlubnie nawiązaniem kontaktu bojowego z okrętem liniowym „Bismarck". Na Morzu Śródziemnym działały m.in. ORP „Garland", „Piorun" i „Kujawiak", który zatonął u wybrzeży Malty; ORP „Błyskawica" w listopadzie 1942 r. uczestniczył w operacji desantowej w Afryce Północnej, przy czym jego dowódca kierował zespołem okrętów eskortujących desant.

NIEMIECKA AGRESJA NA ZSRR

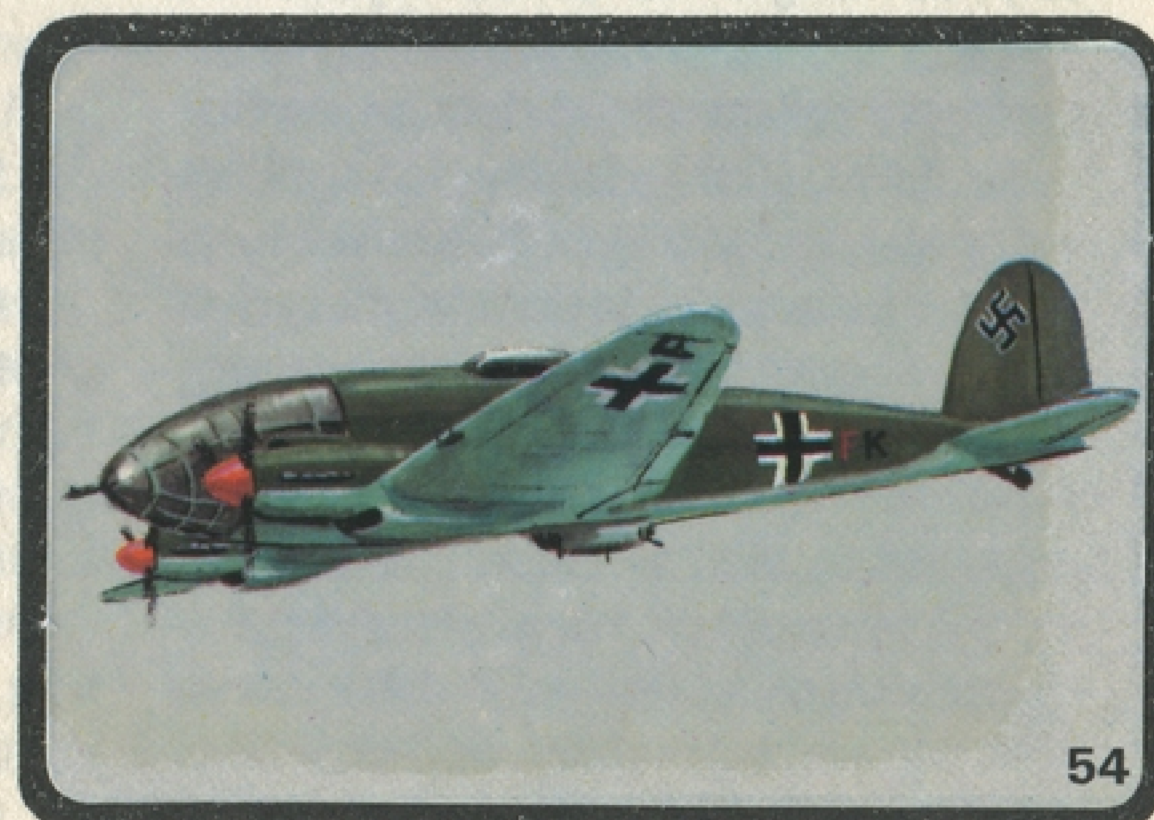
22 czerwca 1941 r. Niemcy przekraczając granicę Związku Radzieckiego rozpoczęli realizację planu wojny z ZSRR pod kryptonimem „Barbarossa". Niemieckie siły, użyte do agresji, składały się ze 152 dywizji i 2 brygad niemieckich (w tym 19 pancernych i 14 zmotoryzowanych), 16 dywizji i 2 brygad fińskich, 13 dywizji i 9 brygad rumuńskich oraz 4 brygad węgierskich w łącznej sile 181 dywizji, 17 brygad, ok. 3500 czołgów i ok. 4800 samolotów (w tym 3800 niemieckich). Później wojska te uzupełniono oddziałami włoskimi, słowackimi i hiszpańską Błękitną Dywizją. W początkowym okresie Niemcom udało się odnieść znaczne sukcesy. W pierwszych dniach lipca osiągnęli Psków, Połock, Witebsk, Żytomierz rozciągając się od jeziora Czudzkiego do Morza Czarnego przy ujściu Dunaju. Hitler uznał, że losy kampanii są przesądzone i rozkazał na północy uderzyć na Murmańsk i zablokować Leningrad, w centrum rozwinąć natarcie na Moskwę, a na południu – na Kijów. Rozgorzały zacięte walki pod Leningradem, Smoleńskiem i na południe od Humania. Wojska radzieckie częściowo zostały okrążone, a częściowo wycofały się, zostawiając garnizony w niektórych miastach, m.in. w Leningradzie i Odessie. Jesienią 1941r. Niemcy rozpoczęli nową ofensywę starając się, we współdziałaniu z wojskami fińskimi, okrążyć Leningrad oraz osiągnąć i okrążyć Moskwę. Na południu opanowali Krym i wybrzeże Morza Azowskiego z rejonami przemysłowymi: Donbas, Krzywy Róg, Nikopol. Podczas walk, trwających do grudnia 1941r., Niemcy wyczerpali swe siły zaczepne, natomiast Armia Radziecka wzmacniana przez intensywną pracę zaplecza zdołała powstrzymać niemieckie natarcie i zgromadziła siły, aby przejść do działań zaczepnych.

Niemiecki transporter opancerzony

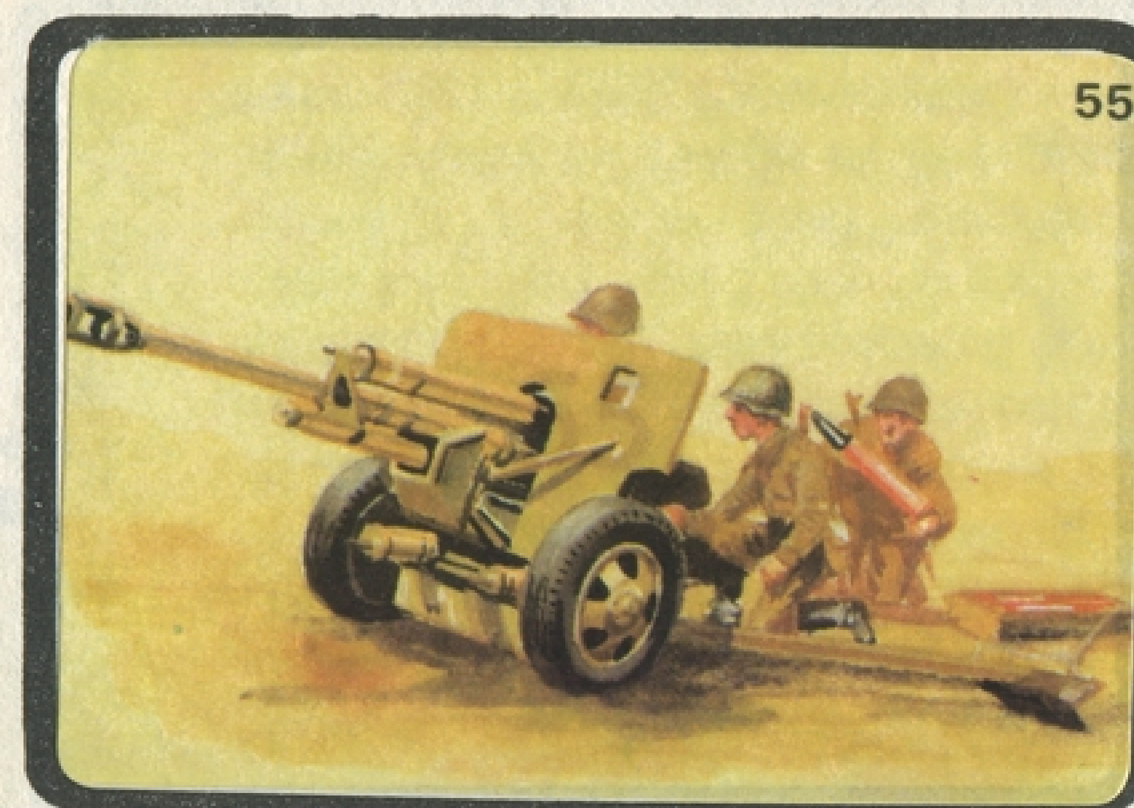
Piechur radziecki

Niemiecki samolot bombowy *He-111*

Niemcy za wszelką cenę chcieli zdobyć Moskwę i skoncentrowali w tym kierunku najsilniejsze zgrupowanie swych wojsk (Grupę Armii Środek – ok. 77 dywizji, w tym 14 pancernych i 8 zmotoryzowanych, oraz 2 flotę powietrzną) w sile 1 miliona ludzi, 1700 czołgów, 19.450 dział i moździerzy, 950 samolotów. Radzieckie Naczelne Dowództwo wyznaczyło do obrony kierunku moskiewskiego wojska Frontu Zachodniego, Odwodowego i Briańskiego. Wokół stolicy rozbudowano obronę o głębokości ok. 250 km. 30 września Niemcy rozpoczęli natarcie. Radzieckie wojska wycofywały się, tocząc walki obronne w rejonie Rżewa, Wiaźmy, Briańska, Możajska i Małojarosławca. Pod koniec października niemiecka ofensywa została zatrzymana. 16 listopada Niemcy wznowili ją, chcąc otoczyć Moskwę z północy i południa. Ofensywę tę załamano w krwawych walkach: w okresie 16 listopada – 6 grudnia straty hitlerowców liczyły 55 tys. zabitych, ponad 100 tys. rannych, ponadto stracili 777 czołgów oraz 297 dział i moździerzy. Siły Armii Radzieckiej wzrastały. 5–6 grudnia 1941 r. wojska radzieckie rozpoczęły kontrofensywę, w wyniku której rozbiło około 38 dywizji niemieckich, odrzucając nieprzyjaciela do 250 km na zachód. Osiągnęły linię: Wielkie Łuki, Wieliż, Rżew, Gżack, Wiaźmę. Niemieckie plany zdobycia Moskwy zostały ostatecznie przekreślone, oznaczało to koniec niemieckiej strategii wojny błyskawicznej.

Radzieckie działo przeciwpancerne

Radziecki balon zaporowy

Medal „Za obronę Moskwy"

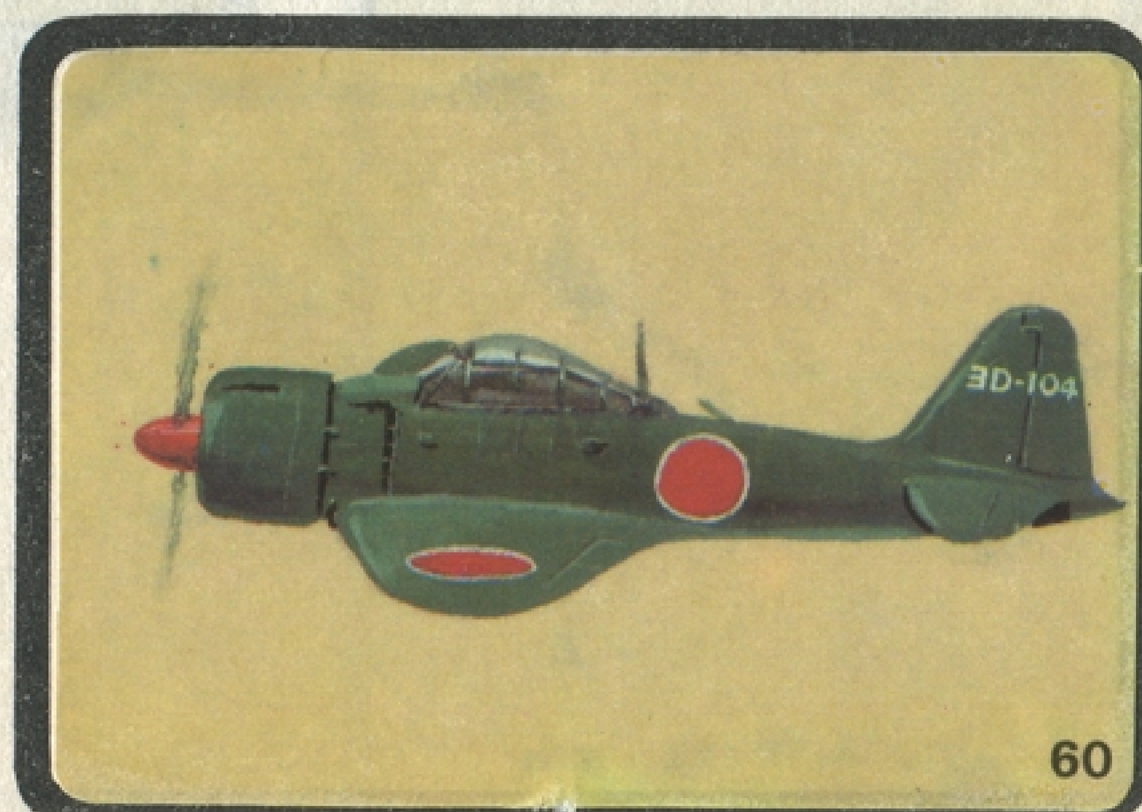
Japończycy wybuch wojny w Europie nazwali pomocą bożą w ich trwającej szereg lat agresji na kontynencie azjatyckim, gdyż wojna z Chinami przedłużała się. Chiny były zaopatrywane głównie przez Stany Zjednoczone drogą birmańską. W 1940 r. wskutek wypadków na zachodzie Europy okresowe kolonie holenderskie – Indonezja, zostały pozbawione metropolii, rząd Vichy został zmuszony do oddania Japonii baz na terenie Indochin, co zagroziło bezpośrednio bogatym w surowce Indiom Holenderskim oraz posiadłościom brytyjskim na Malajach i w Birmie, Indiom, Australii i Nowej Zelandii. Oprócz tego Anglia musiała zgodzić się na okresowe zamknięcie drogi birmańskiej. 27 września 1940 r. Japonia podpisała tzw. Pakt Trzech – pakt z Niemcami i Włochami, co zaniepokoiło mocarstwa zachodnie. Wielka Brytania i Stany Zjednoczone podpisały porozumienie o wspólnych działaniach na Pacyfiku. Jednocześnie Stany Zjednoczone prowadziły z Japonią tajne rozmowy, które nie dawały rezultatu, gdyż Japonia żądała nieograniczonej swobody działania na całym Dalekim Wschodzie. Podczas gdy w Waszyngtonie dyplomaci kontynuowali rokowania, rząd japoński dał sygnał do jednoczesnej napaści na Pearl Harbor, Hongkong, Singapur, Manilę, Midway, Wakei Guamm. Zniszczenie lub opanowanie tych baz amerykańskich było początkiem japońskiego planu złamania potęgi morskiej Stanów Zjednoczonych na Pacyfiku.

Piechur chiński

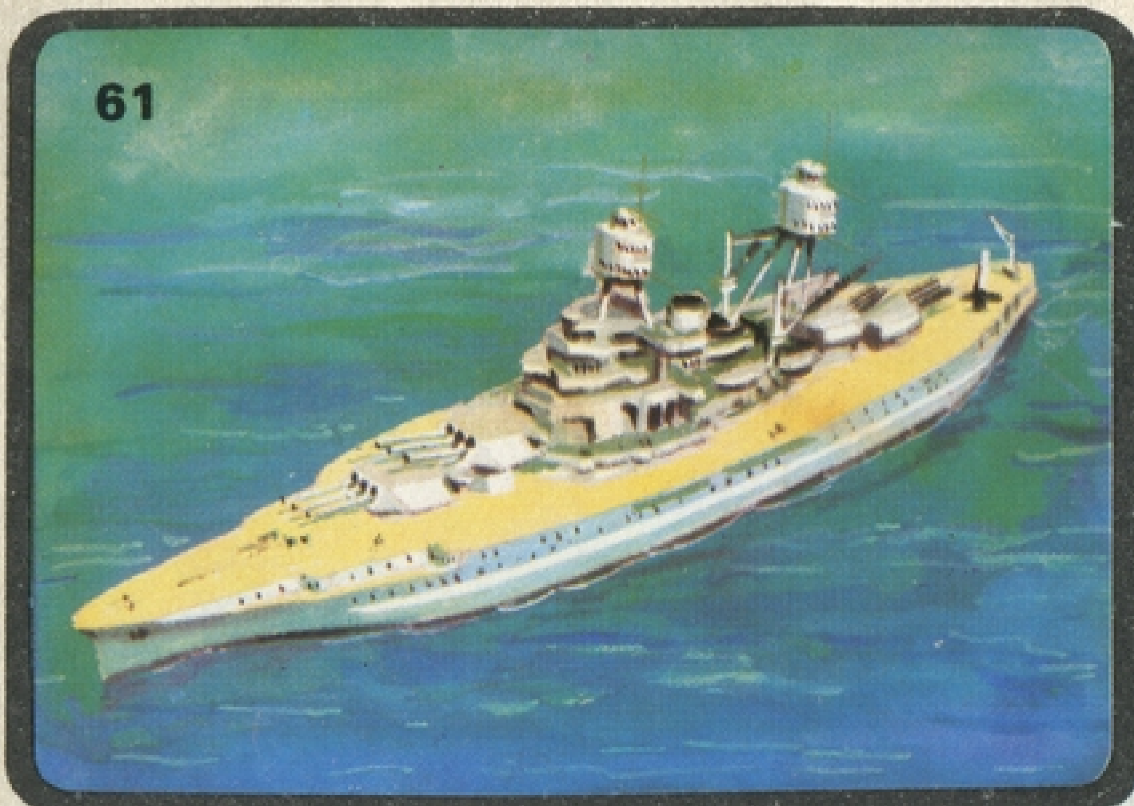

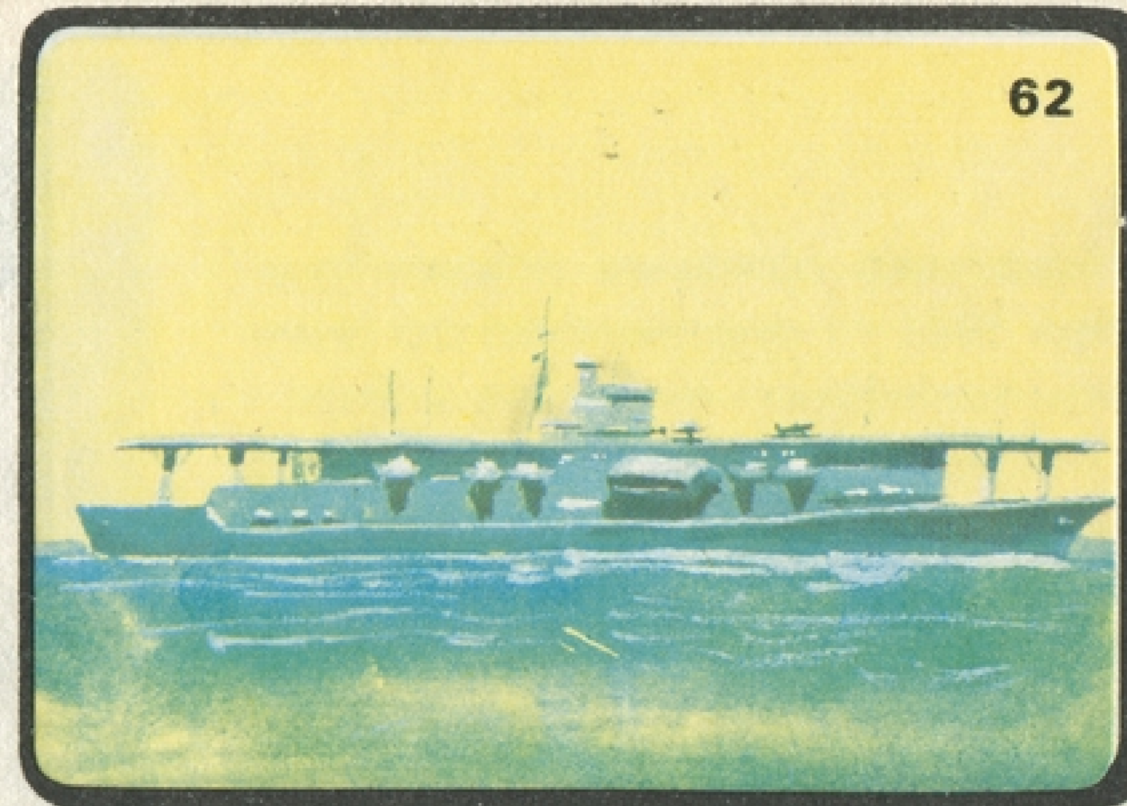
Piechur japoński

Japoński samolot myśliwski *Zeke-3*

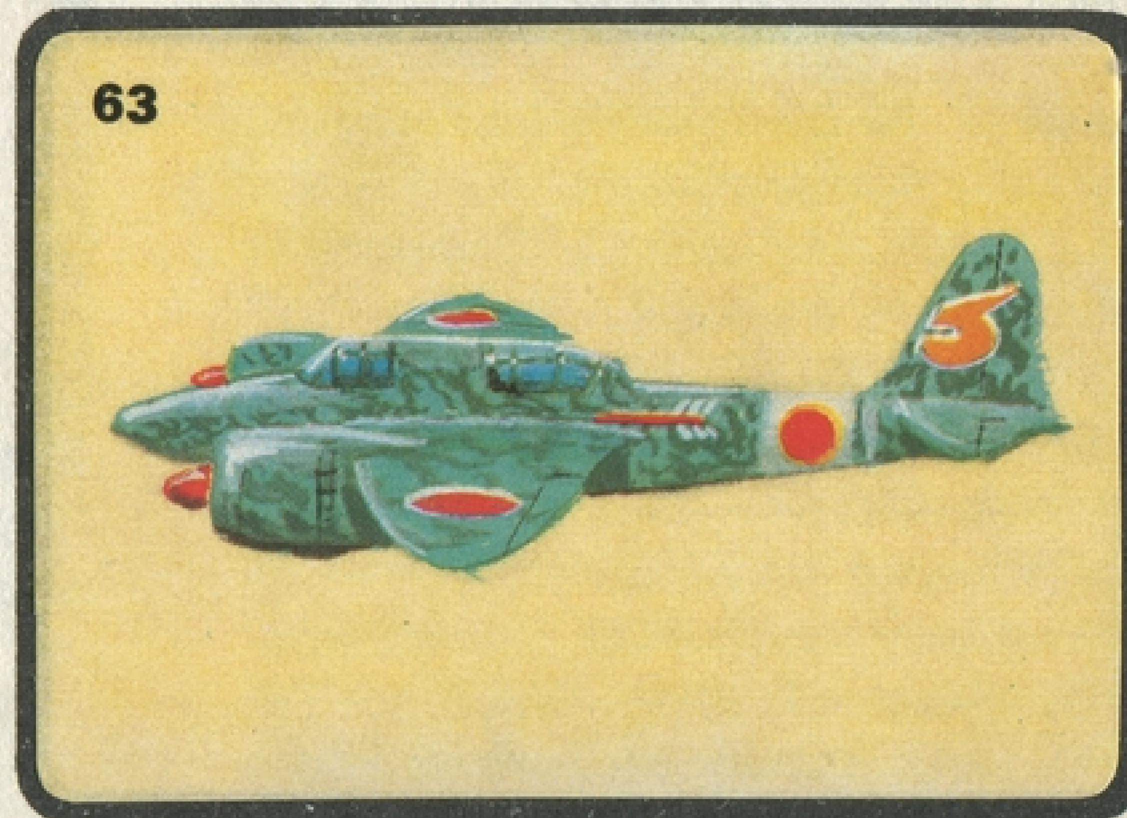

Amerykański okręt liniowy „Arizona"

Japoński lotniskowiec „Akagi"

Japoński samolot bombowy *Kawasaki Ki-45 Toryu*

Dnia 20 listopada 1941 r. japońskie porty opuściło 20 okrętów podwodnych, z których 11 wyposażonych było w małe samoloty, a 5 – w małe dwuosobowe łodzie podwodne. 6 dni później na morze wypłynęły 23 japońskie okręty (6 lotniskowców, 2 okręty liniowe, 6 krążowników i 9 niszczycieli). Zachowując ciszę radiową zespół ten uzupełnił paliwo ze zbiornikowców i zajął wskazane pozycje – 500 mil na północ od wyspy Oahu na Hawajach. 6 grudnia zespół japoński wydzielił grupę bezpośredniego ataku, która zbliżyła się do wyspy na odległość 275 mil. 7 grudnia rano z lotniskowców wystartowało 40 samolotów torpedowych, 50 bombowców, 54 bombowce nurkujące i 45 myśliwców (50 myśliwców osłaniało koncentrację floty). Atak rozpoczęty o godz. 7.55 był dla Amerykanów ogromnym zaskoczeniem. W bazie amerykańskiej Pearl Harbor na stosunkowo małej przestrzeni stacjonowało 8 okrętów liniowych, 9 krążowników, 20 niszczycieli, 5 okrętów podwodnych, 9 stawiaczy min, 10 trałowców, 1 kanonierka i 29 jednostek pomocniczych. Na lotniskach znajdowało się 387 samolotów. Baza nie była ubezpieczona przez morskie oddziały strażnicze. W ciągu kilkudziesięciu minut rozbity został rdzeń floty Stanów Zjednoczonych na Pacyfiku. Następny atak spowodował dotkliwe straty w urządzeniach bazy morskiej. Amerykanie stracili 2403 zabitych i 1178 rannych, 7 okrętów zatopionych (4 okręty liniowe, 1 krążownik, 2 zbiornikowce), 12 okrętów uszkodzonych (4 okręty liniowe, 2 krążowniki, 4 niszczyciele i 2 okręty bazowe) 260 samolotów. Straty japońskie – 1 okręt podwodny, 5 miniaturowych łodzi podwodnych, 29 samolotów i 50 ludzi. Klęska w Pearl Harbor poważnie osłabiła siły Sprzymierzonych na Pacyfiku, dając Japończykom swobodę strategiczną w tym rejonie świata.

OFENSYWA ZIMOWA 1941-1942

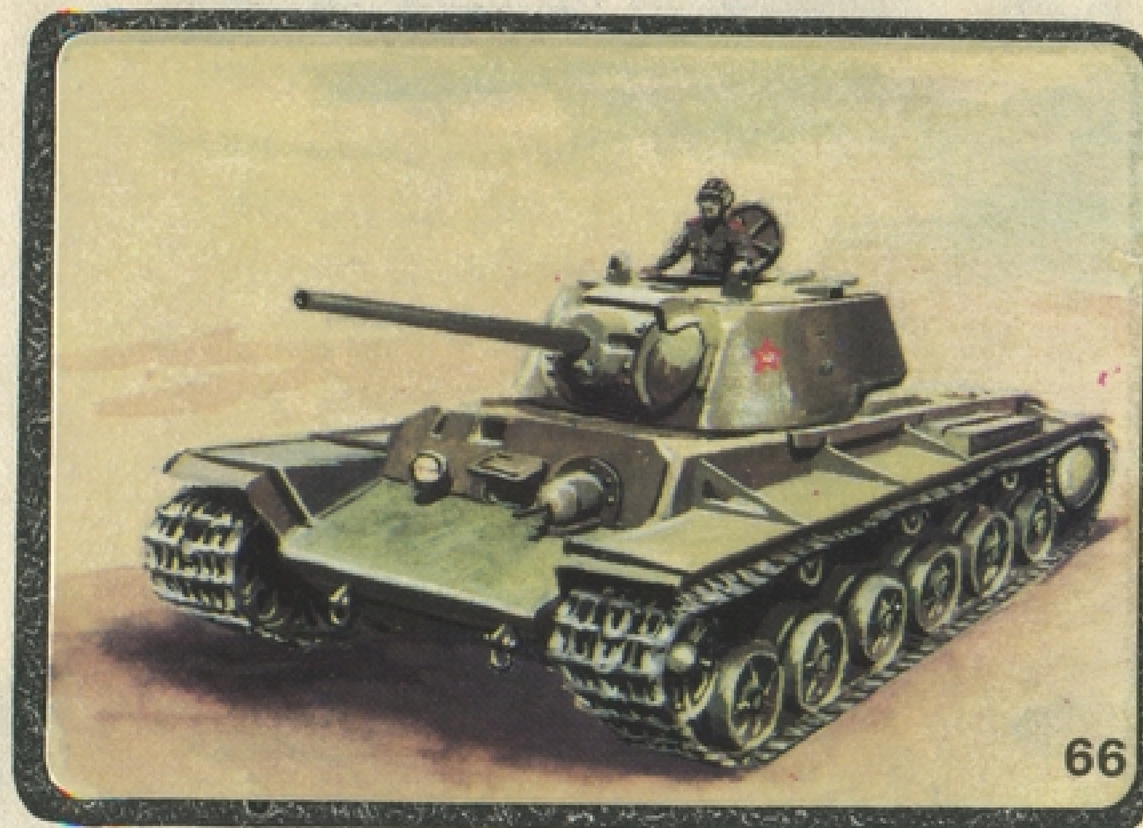
Radziecka ofensywa zimowa (grudzień 1941 r.) doprowadziła do likwidacji niemieckich klinów na północ i południe od Moskwy oraz radykalnie zmieniła sytuację w rejonie Leningradu. Nad Morzem Czarnym trwały walki o Sewastopol. Wiosną 1942 r. Armia Radziecka wzmocniła swe siły, jednak nadal odczuwano brak uzbrojenia, zwłaszcza dział, czołgów i samolotów. Niemcy na froncie wschodnim dysponowali 178 dywizjami i 15 brygadami piechoty, 14 dywizjami i 2 brygadami piechoty zmotoryzowanej, 20 dywizjami pancernymi oraz 4 dywizjami i 3 brygadami kawalerii. I choć nie byli w stanie uzyskać przewagi na całym froncie, jednak odnieśli szereg lokalnych sukcesów: okrążyli radzieckie zgrupowanie pod Charkowem i Demiańskiem, odblokowali Chołm, opanowali Kercz i zdobyli Sewastopol. Latem 1942 r. Niemcy powiększyli swoje siły na froncie wschodnim do 230 dywizji i 26 brygad, planowali zdobyć Leningrad i opanować linię kolei murmańskiej. Przede wszystkim jednak przeprowadzili ofensywę na południowym odcinku frontu w celu opanowania rejonów przemysłowych i zagłębi naftowych. Zdobyli rolnicze obszary Donu i Kubania, wschodnią część Donbasu i rejon północnego Kaukazu Wojska radzieckie zorganizowały obronę na kierunku stalingradzkim, w związku z czym Niemcy musieli przesunąć tu z Kaukazu swoje główne siły pancerne. 21 sierpnia 1942 r. sforsowali Don, wyszli na Wołgę na północ od Stalingradu, a 13 września rozpoczęli szturm miasta. Tymczasem niemieckie natarcie na Kaukaz załamało się, a na innych odcinkach frontu, pod Demiańskiem, Leningradem i Rżewem radzieckie przeciwnatarcia wiązały znaczne siły wroga. Stosunek sił ulegał stopniowej zmianie na korzyść Armii Radzieckiej.

Piechur radziecki w mundurze zimowym

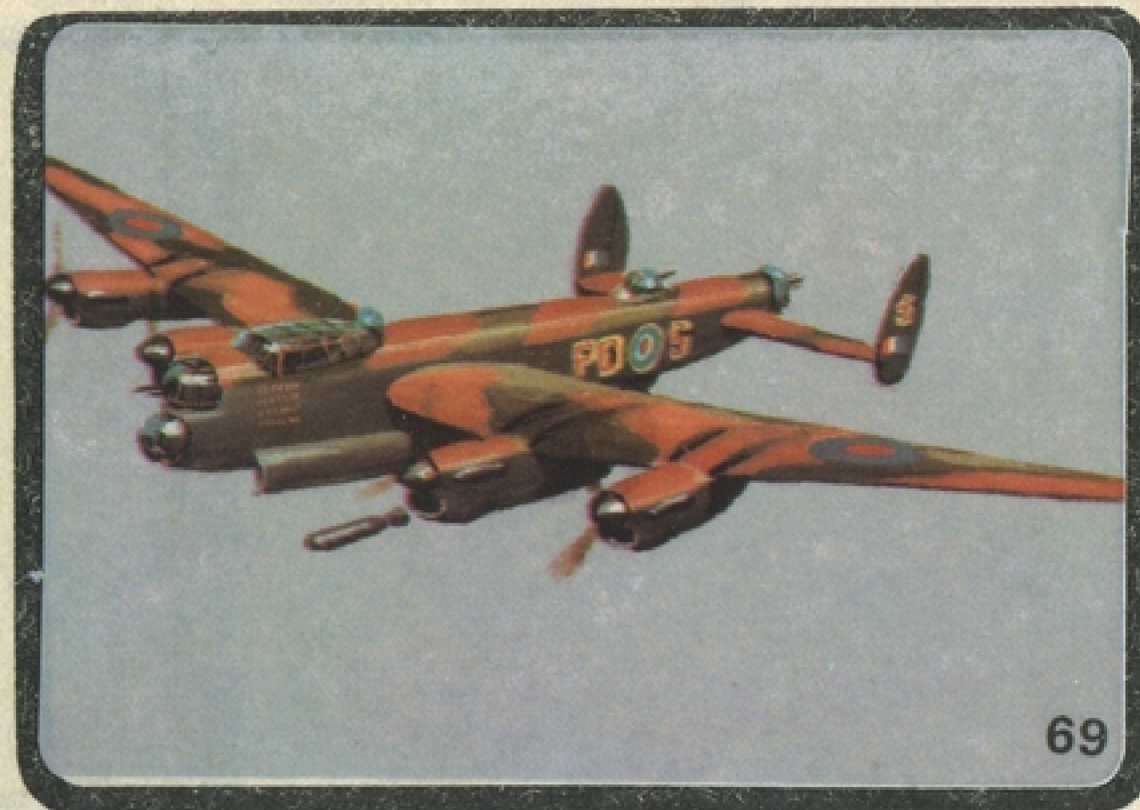
Radziecki samolot szturmowy *Ił-2*

Radziecki czołg *KW-1*

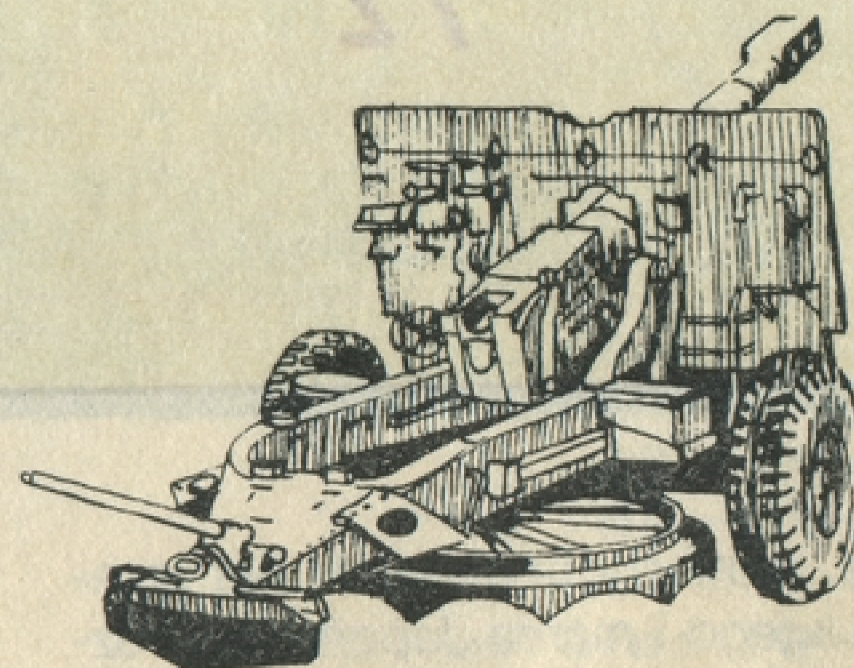
Żołnierz brytyjski w Libii

Angielski samolot bombowy *Lancaster*

Żołnierz niemiecki w Libii

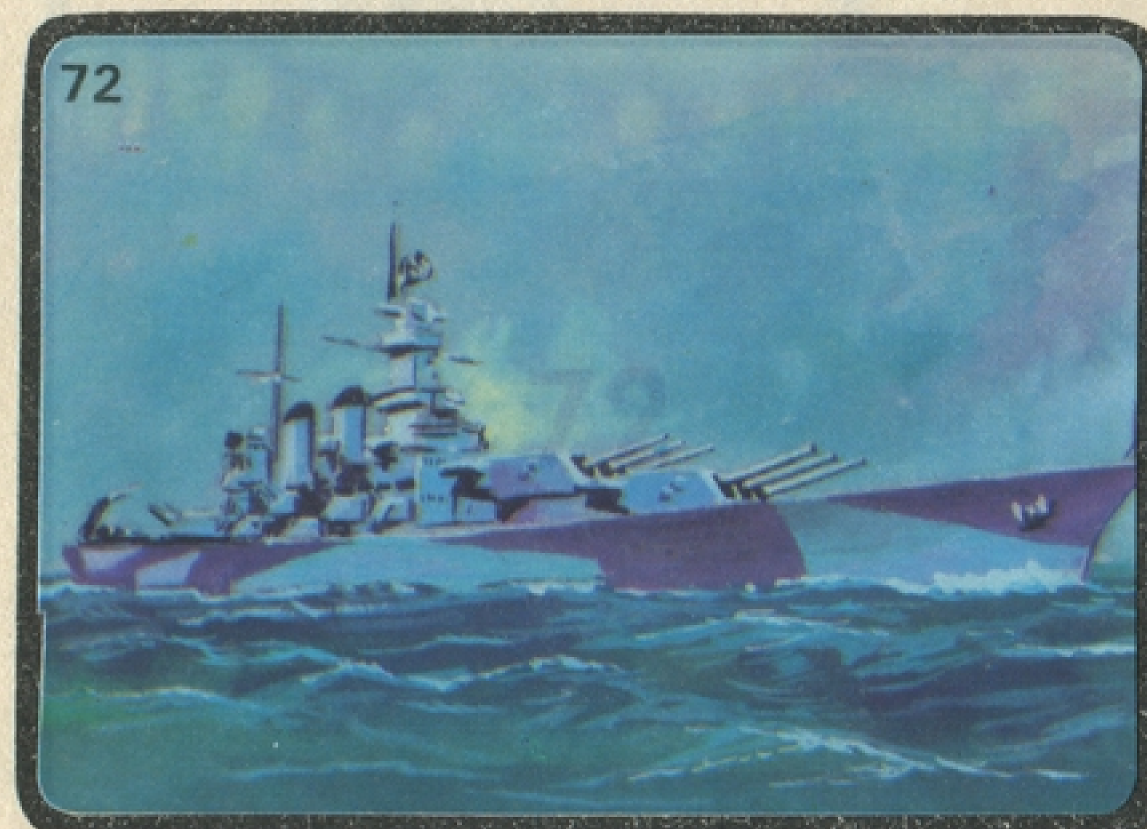

W Afryce Zachodniej od zakończenia pierwszej ofensywy niemiecko-włoskiej, tzn. od kwietnia 1941 r. obie strony pozostawały na pozycjach obronnych pod Sollum. Sytuacja ich nie była jednakowa. Podczas gdy Rommel nie mógł liczyć na większe posiłki, gdyż nie pozwalała na to sytuacja Niemców na froncie radzieckim – siły Anglików rosły i stosunek zmieniał się na ich korzyść. Wreszcie 18 listopada Anglicy rozpoczęli natarcie siłami swej 8 armii przy równoczesnym bombardowaniu portów zaopatrzenia „osi" we Włoszech, na Sycylii oraz w Afryce (Trypolis i Bengazi). W wyniku tej ofensywy Anglicy odzyskali Cyrenajkę. 21 stycznia 1942 r. Niemcy i Włosi przeszli jednak do kontrakcji, odzyskując Bengazi i linię Ghazala, na której obie strony przeszły do obrony. 26 maja wojska niemiecko-włoskie przeszły do działań zaczepnych, pobiły 8 armię, później szturmem wzięły Tobruk (21 czerwca), a następnie rozpoczęły pościg w kierunku Aleksandrii. Na jej przedpolach, na pozycji El Alamein zostali zatrzymani przez Brytyjczyków. 1 lipca armia niemiecko-włoska uderzyła na tą pozycję, ale została odparta przez 8 armię dowodzoną teraz przez gen. Montgomery.

Żołnierz japoński w stroju maskującym

Ciężki krążownik japoński „Mikuma”

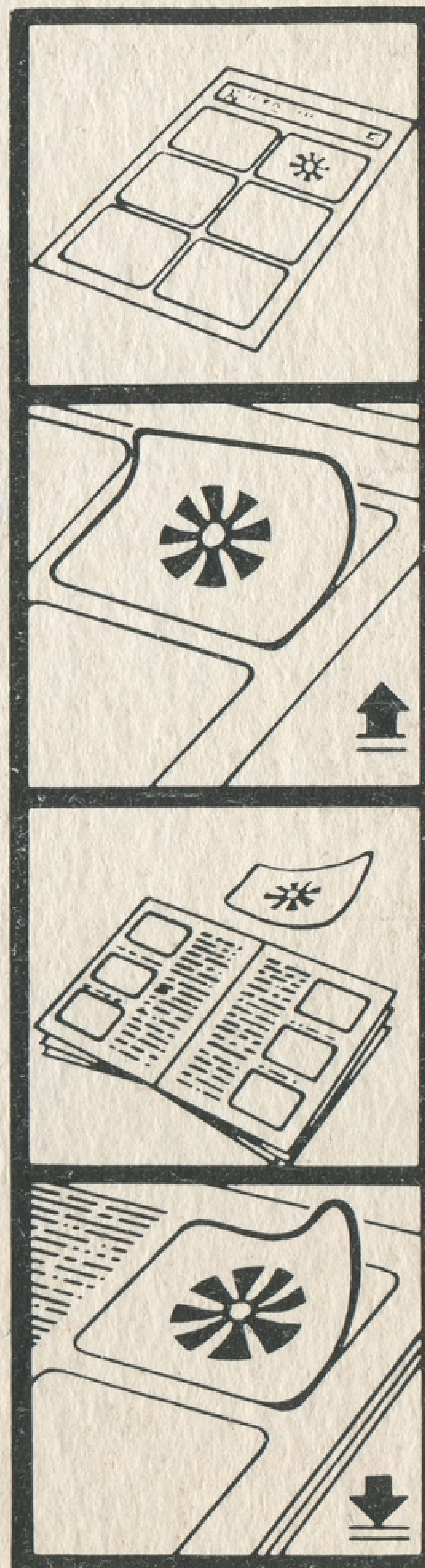
Amerykański okręt liniowy „North Carolina”

Po zdobyciu przewagi na Oceanie Spokojnym Japończycy przystąpili do błyskawicznej realizacji swych agresywnych planów w tzw. strefie Mórz Południowych. Japońskie samoloty torpedowe zatopiły dwa angielskie okręty liniowe, eliminując z walk również i angielską flotę wojenną. Japończycy rozwinęli w tym czasie błyskawiczną ekspansję opanowując Hongkong, Syjam, Malaje (z wyjątkiem Singapuru), Luzon (oprócz Bataanu), Borneo, Celebes i Nową Brytanię, wtargnęli do Birmy oraz wylądowali w Nowej Gwinei i na Wyspach Salomona. 15 lutego 1942 r. skapitulował Singapur, w którym do niewoli dostało się 70 tys. żołnierzy brytyjskich. Na przełomie lutego i marca Japończycy rozbili na Morzu Jawajskim alianckie eskadry , które straciły 5 krążowników, 6 niszczycieli, jednocześnie desantowali na Jawie, której holenderska załoga 8 marca złożyła broń. Zasadniczy zwrot nastąpił dopiero latem 1942 r., kiedy to po nierozstrzygniętej bitwie na Morzu Koralowym (7–8 maja) główne siły floty japońskiej podjęły próbę opanowania Midway. Po kilkudniowej bitwie powietrzno-morskiej (3–6 czerwca) Amerykanie odnieśli zwycięstwo, zatapiając 4 lotniskowce, sami tracąc 1. Od tej pory Japonia wyczerpawszy swe siły zaczepne skazana była na defensywę zarówno w akwenie Oceanu Spokojnego jak i w Chinach.

Aby zgromadzić pełny zestaw Ilustracji Samoprzylepnych z wybranej dziedziny - należy nabyć w punkcie sprzedaży RSW „PRASA-KSIĄŻKA-RUCH" odpowiedni zeszyt i sprzedawane oddzielnie arkusze Ilustracji Samoprzylepnych.
Każdy zeszyt oprócz tekstu informacyjnego, zawiera miejsca do wklejania Ilustracji Samoprzylepnych. Na każdym arkuszu IS znajduje się sześć odpowiednio naciętych obrazków, z których cztery dotyczą jednego wiodącego tematu, oznaczonego kolejnymi numerami, zaś dwa pozostałe zapoczątkowują nowe tematy równie interesujące. Wystarczy odkleić ilustrację samoprzylepną i umieścić ją w odpowiednim miejscu zeszytu, które oznaczone jest taką samą liczbą. Wypełniając w ten sposób cały zeszyt uzyskać można bogato ilustrowany, jednotematyczny album, mogący stać się podręczną encyklopedią.

Mamy nadzieję, że kolekcjonerzy z zadowoleniem przyjmą proponowaną przez Krajową Agencję Wydawniczą formę gromadzenia ciekawych a nierzadko unikalnych zbiorów. Przekonani, że nasza oferta zostanie życzliwie przyjęta, życzymy, aby znalazła ona miejsce w Waszej bibliotece jako źródło wiadomości z wybranej dziedziny.

INSTRUKCJA

* * *

Oto numeracja arkuszy Ilustracji Samoprzylepnych z tematami wiodącymi uzupełniona numerami arkuszy IS, na których znajdują się pozostałe ilustracje stanowiące całość zestawu tematycznego.

Gwiazdy muzyki rozrywkowej	**1 - 18**
Poczet królów polskich	**19 - 31 oraz 1 - 18**
Kontynenty - Afryka	**32 - 44 oraz 1 - 18**
Ptaki Polski	**45 - 55 oraz 19 - 44**
Samoloty, na których walczyli Polacy	**56 - 67 oraz 19 - 44 i 45 - 55**
Stare samochody	**68 - 79 oraz 32 - 55**
Od Aten do Moskwy	**80 - 91 oraz 56 - 79**
Zwierzęta polskich ZOO	**92 - 103 oraz 56 - 67 i 80 - 91**
Polska broń pancerna	**104 - 115 oraz 68 - 91**
Jachty żaglowe	**116 - 127 oraz 92 - 115**
Polskie samochody osobowe	**128 - 139 oraz 92 - 103 i 116 - 127**
Historia ubioru	**140 - 151 oraz 104 - 127**
Ptaki egzotyczne	**152 - 163 oraz 128 - 151**
Druga wojna światowa	**164 - 171 oraz 128 - 139 i 152 - 163**
Podbój głębin	**172 - 179 oraz 140 - 163**

Cena zł 50,–

KRAJOWA AGENCJA WYDAWNICZA